

Konstytucja Królestwa Belgii

**De Belgische Grondwet • La Constitution Belge •
Die Verfassung Belgiens**

Konstytucja Królestwa Belgii z dnia 7 lutego 1831 r.

Tłumaczenie: Wiesław Skrzydło

Tekst pierwotny Konstytucji Belgii był wielokrotnie nowelizowany w wiekach XIX, XX i XXI. Tekst jednolity został ogłoszony 14 lutego 1994 r. w urzędowym organie publikacyjnym Belgii „Moniteur Belge – Belgisch Staatsblad”, nr 35 z 17 lutego 1994 r., w trzech językach urzędowych: niderlandzkim, francuskim i niemieckim. Podstawę niniejszego przekładu stanowił tekst w języku francuskim, uwzględniający zmiany wprowadzone w latach 1996–2008, zamieszczony na stronie parlamentu belgijskiego <www.senate.be>.

Ostatnia zmiana z dnia 22 grudnia 2008 r.

Spis treści

Tytuł I. O Federacji Belgijskiej, jej częściach składowych i terytorium	87
Tytuł I bis. Cele ogólnej polityki federacji belgijskiej, wspólnot i regionów	87
Tytuł II. Belgowie i ich prawa	87
Tytuł III. O władzach	90
Rozdział I. O Izbach Federalnych	91
Sekcja I. O Izbie Reprezentantów	93
Sekcja II. O Senacie	94
Rozdział II. O federalnej władzy ustawodawczej	95
Rozdział III. O Królu i Rządzie Federalnym	97
Sekcja I. O Królu	97
Sekcja II. O Rządzie Federalnym	98
Sekcja III. O kompetencjach	99
Rozdział IV. O wspólnotach i regionach	100
Sekcja I. O organach	100
Podsekcja I. O parlamentach wspólnot i regionów	100
Podsekcja II. O rządach wspólnot i regionów	100
Sekcja II. O kompetencjach	102
Podsekcja I. O kompetencjach wspólnot	102
Podsekcja II. O kompetencjach regionów	103
Podsekcja III. Postanowienia specjalne	103
Rozdział V. O Sądzie Konstytucyjnym, o zapobieganiu i regulowaniu konfliktów	104
Sekcja I. O zapobieganiu konfliktom kompetencyjnym	104
Sekcja II. O Sądzie Konstytucyjnym	104
Sekcja III. O zapobieganiu i regulowaniu konfliktów interesów	104
Rozdział VI. O władzy sądowniczej	104
Rozdział VII. O Radzie Państwa i sądownictwie administracyjnym	107
Rozdział VIII. O instytucjach prowincji i gmin	107
Tytuł IV. O stosunkach międzynarodowych	108
Tytuł V. O finansach	109
Tytuł VI. O siłach zbrojnych	110
Tytuł VII. Postanowienia ogólne	111
Tytuł VIII. O zmianie Konstytucji	111
Tytuł IX. Wejście w życie i postanowienia przejściowe	111

Tytuł I **O Federacji Belgijskiej,** **jej częściach składowych** **i terytorium**

Artykuł 1

Belgia jest państwem federalnym, składającym się ze wspólnot i regionów.

Artykuł 2

Belgia obejmuje trzy wspólnoty: Wspólnotę Francuską, Wspólnotę Flamandzką i Wspólnotę Niemieckojęzyczną.

Artykuł 3

Belgia składa się z trzech regionów: Regionu Walońskiego, Regionu Flamandzkiego i Regionu Brukselskiego.

Artykuł 4

Belgia obejmuje cztery regiony językowe: region języka francuskiego, region języka niderlandzkiego, dwujęzyczny region stołeczny Brukseli i region języka niemieckiego.

Każda gmina Królestwa stanowi część jednego z tych regionów językowych.

Granice czterech regionów językowych mogą być zmieniane lub korygowane tylko w drodze ustawy uchwalonej większością głosów każdej z grup językowych obydwu Izb, pod warunkiem, że większość członków każdej grupy jest obecna, a liczba głosów pozytywnych w obu grupach językowych stanowi łącznie dwie trzecie głosów oddanych.

Artykuł 5

Region Waloński obejmuje następujące prowincje: Brabancję walońską, Hainaut, Liège, Luksemburg i Namur. Region Flamandzki obejmuje prowincje: Antwerpię, Brabancję Flamandzką, Flandrię Zachodnią, Flandrię Wschodnią i Limburgię.

Podział kraju na większą liczbę prowincji może być dokonywany tylko w drodze ustawy.

Ustawa może wyłączyć z podziału na prowincje określone terytoria, wyznaczając ich granice, i uzależnić je bezpośrednio od federalnej władzy wykonawczej oraz nadać im własny status prawny. Uchwalenie takiej ustawy wymaga większości przewidzianej w art. 4, w ustępie ostatnim.

Artykuł 6

Dodatkowe podziały wewnątrz prowincji mogą być dokonywane wyłącznie w drodze ustawy.

Artykuł 7

Granice państwa, prowincji i gmin mogą być zmieniane lub korygowane wyłącznie na podstawie ustaw.

Tytuł I bis¹ **Cele ogólnej polityki federacji** **belgijskiej, wspólnot i regionów**

Artykuł 7bis

W wykonywaniu kompetencji federacja, wspólnoty i regiony, każdy w swoim zakresie, dążą do zapewnienia zrównoważonego rozwoju w wymiarze społecznym, ekonomicznym i ekologicznym, biorąc pod uwagę solidarność pokoleń.

Tytuł II **Belgowie i ich prawa**

Artykuł 8

Uzyskanie, posiadanie i utratę obywatelstwa belgijskiego określają zasady prawa cywilnego.

Konstytucja i ustawy odnoszące się do praw politycznych określają, jakie są dodatkowe obok obywatelstwa warunki niezbędne do korzystania z tych praw.

W drodze wyjątku od ust. 2, ustawa może przyznać prawo głosowania obywatelom Unii Europejskiej nieposiadającym obywatelstwa belgijskiego, zgodnie z międzynarodowymi i ponadnarodowymi zobowiązaniami Belgii².

Prawo głosowania wymienione w ustępie poprzednim może być rozciągnięte w drodze ustawy także na obcokrajowców stale przebywających w Belgii i niebędących obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej, na warunkach i w trybie określonym w ustawie.

¹ Tytuł I bis wraz z art. 7 bis wprowadziła ustawa z dnia 25 kwietnia 2007 r. (przyp. red.).

² Ust. 3 i 4 art. 8 zostały dodane ustawą z dnia 11 grudnia 1998 r. (przyp. red.).

Postanowienie przejściowe³

Ustawa, o której mowa w ust. 4, nie może zostać wydana przed 1 stycznia 2001 r.

Artykuł 9

Nadawanie obywatelstwa należy do kompetencji federalnej władzy ustawodawczej.

Artykuł 10

Żadne rozróżnienie stanowe nie jest dopuszczalne.

Belgowie są równi wobec prawa; tylko oni mają dostęp do stanowisk cywilnych i wojskowych, poza wyjątkami, które mogą być ustanowione w drodze ustaw dla przypadków szczególnych.

Zapewnia się równość kobiet i mężczyzn⁴.

Artykuł 11

Korzystanie z praw i wolności przyznanych Belgom jest zapewnione bez jakiegokolwiek dyskryminacji. W tym celu ustawy i dekrety gwarantują w szczególności prawa i wolności mniejszości ideologicznych i filozoficznych.

Artykuł 11bis⁵

Ustawa, dekret lub akty organów regionalnych⁶, o których mowa w art. 134, zapewniają kobietom i mężczyznom równość w korzystaniu z ich praw i wolności, a także równy dostęp do mandatów w wyborach oraz do stanowisk publicznych.

W skład Rady Ministrów Belgii oraz rządów wspólnot i regionów wchodziły osoby obojga płci.

Ustawa, dekret lub akty organów regionalnych, o których mowa w art. 134, zapewniają udział osób obojga płci w gronie stałych delegacji rad prowincji, kolegów burmistrzów, członków rad miejskich, rad pomocy społecznej, stałych biur pomocy społecznej, i w ciałach wykonawczych wszystkich terenowych organów międzyprovincialnych, międzygminnych, jak też wewnątrzgminnych.

Ustępu poprzedniego nie stosuje się, jeśli ustawa, dekret lub akt, o których mowa w art. 134, przewiduje bezpośrednie wybory deputowanych stałych rad pro-

wincji, członków rad miejskich, rad pomocy społecznej, stałych biur pomocy społecznej i w ciałach wykonawczych innych terenowych organów międzyprovincialnych, międzygminnych, jak też wewnątrzgminnych.

Artykuł 12

Gwarantuje się wolność jednostki.

Nikt nie może być ścigany poza przypadkami określonymi w ustawie i w formie ustawą określonej.

Poza przypadkami ujęcia na gorącym uczynku, nikt nie może być aresztowany bez uzasadnionego postanowienia sądu, przedstawianego w momencie zatrzymania, a najpóźniej w ciągu 24 godzin.

Artykuł 13

Nikt nie może, wbrew swej woli, być pozbawiony prawa do sądu właściwego na podstawie ustawy.

Artykuł 14

Kara może być orzekana i stosowana tylko na podstawie ustawy.

Artykuł 14bis

Znosi się karę śmierci⁷.

Artykuł 15

Mieszkanie jest nienaruszalne; przeszukanie dopuszczalne jest wyłącznie w przypadkach określonych w ustawie i w formie ustawą określonej.

Artykuł 16

Nikt nie może być pozbawiony własności, z wyjątkiem wywłaszczenia na cele publiczne, prowadzonego w przypadkach i formach określonych w ustawie i za słusznym odszkodowaniem.

Artykuł 17

Nie może być wprowadzona kara konfiskaty mienia.

Artykuł 18

Znosi się karę pozbawienia praw cywilnych za życia⁸; zakazuje się jej przywracania.

³ Postanowienie przejściowe do art. 8 dodane ww. ustawą (przyp. red.).

⁴ Ust. 3 art. 10 dodany ustawą z dnia 21 lutego 2002 r. (przyp. red.).

⁵ Art. 11 bis dodany ww. ustawą (przyp. red.).

⁶ W oryginale: „la règle” – dotyczy także: art. 22 ust. 2, art. 22bis ust. 2, art. 23 ust. 2, art. 32, art. 41 ust. 2–5, art. 118 § 2, art. 123 § 2, art. 134 ust. 1, art. 141, art. 142 pkt 20–30, art. 143 § 2, art. 162 ust. 4, art. 170 § 2, art. 173, art. 177 ust. 2 i art. 178.

⁷ Art. 14 bis dodany ustawą z dnia 2 lutego 2005 r. (przyp. red.).

⁸ Śmierć cywilna – wg *Ilustrowanej Encyklopedii Trzaski, Ewer-ta i Michalskiego*, t. 1 (Warszawa 1927, s. 707) – to „pozbawienie za życia wszelkich praw cywilnych. W prawie rzymskim znana jako *capitis deminutio media* lub *maxima*. W kodeksie Napoleona występuje jako skutek kary”. Współcześnie pojęcie

Artykuł 19

Gwarantuje się wolność kultu religijnego i publicznego praktykowania go, jak również wolność wyrażania wszelkich poglądów w każdej dziedzinie. Wyjątek od tej zasady stanowi ściganie przestępstw popełnionych przy nadużywaniu tych wolności.

Artykuł 20

Nikt nie może być zmuszany do udziału w jakimkolwiek sposób w aktach i obrzędach jakiegokolwiek kultu religijnego ani też do obchodzenia świąt przezeń ustanowionych.

Artykuł 21

Państwo nie ma prawa interweniować ani w mianowanie, ani we wprowadzanie na urząd duchownych jakiegokolwiek wyznania, jak też zabraniać im utrzymywania kontaktów ze swymi przełożonymi lub publikowania dokumentów; w tym ostatnim przypadku stosuje się zwykle zasady odpowiedzialności w dziedzinie prasy i publikacji.

Ślub wyznaniowy winien być poprzedzony ślubem cywilnym, z wyjątkiem przypadków, które w razie potrzeby określi ustawa.

Artykuł 22

Każdy ma prawo domagać się poszanowania życia prywatnego i rodzinnego, z wyjątkiem przypadków i na warunkach określonych w ustawie.

Ustawa, dekret lub akt, o których mowa w art. 134, gwarantują ochronę tego prawa.

Artykuł 22bis⁹

Każde dziecko ma prawo do poszanowania jego integralności moralnej, fizycznej, psychicznej i seksualnej.

Każde dziecko ma prawo wypowiadać się na każdy temat, który je dotyczy; jego opinie są uwzględniane, biorąc pod uwagę jego wiek i rozeznanie.

Każde dziecko ma prawo korzystać ze środków i usług, które wspierają jego rozwój.

We wszystkich decyzjach dotyczących dziecka należy przede wszystkim brać pod uwagę jego dobro. Ustawa, dekret lub akty organów regionalnych, o których mowa w art. 134, te prawa dziecka gwarantują.

to funkcjonuje jedynie w życiu obyczajowym, jako swoista forma bojkotu uniemożliwiającego jakiegokolwiek osobie utrzymywanie stosunków towarzyskich i zawodowych (przyp. red.).

⁹ Art. 22 bis wprowadzony ustawą z dnia 23 marca 2000 r., zmodyfikowany ustawą z 22 grudnia 2008 r.

Artykuł 23

Każdy ma prawo do życia odpowiadającego wymogom godności ludzkiej.

W tym celu ustawa, dekret lub akty organów regionalnych, o których mowa w art. 134, gwarantują, przy uwzględnieniu odpowiadających im obowiązków, prawa ekonomiczne, socjalne i kulturalne oraz określają warunki ich wykonywania.

Prawa te obejmują w szczególności:

1° prawo do pracy i swobodnego wyboru aktywności zawodowej w ramach ogólnej polityki zatrudnienia zmierzającej m.in. do zapewnienia zatrudnienia na możliwie wysokim i stałym poziomie, prawo do odpowiednich warunków zatrudnienia i do godziwej zapłaty, jak też prawo do informacji, konsultacji i zbiorowych negocjacji,

2° prawo do zabezpieczenia socjalnego, ochrony zdrowia, pomocy socjalnej, medycznej i prawnej,

3° prawo do odpowiedniego mieszkania,

4° prawo do ochrony zdrowego środowiska naturalnego,

5° prawo do rozwoju kulturalnego i społecznego.

Artykuł 24

§ 1. Zapewnia się wolność nauczania; zakazane są wszelkie środki prewencyjne, a ściganie przestępstw regulowane jest wyłącznie w drodze ustaw lub dekretów.

Wspólnota zapewnia rodzicom wolność jego wyboru.

Wspólnota organizuje nauczanie neutralne światopoglądowo. Oznacza to zwłaszcza poszanowanie przekonań filozoficznych, ideologicznych i religijnych rodziców i uczniów.

Szkoły organizowane i prowadzone przez władze publiczne zapewniają młodzieży, aż do zakończenia obowiązkowego szkolnego, wybór między nauczaniem jednej z uznanych religii lub neutralnej światopoglądowo etyki.

§ 2. Jeżeli wspólnota pragnie przekazać część swych kompetencji w powyższym zakresie jednemu lub kilku organom autonomicznym, może to uczynić tylko w drodze dekretu przyjętego większością dwóch trzecich głosów.

§ 3. Każdy ma prawo do nauki przy poszanowaniu jego podstawowych praw i wolności. Nauka jest bezpłatna przez cały okres ustawowego obowiązkowego szkolnego.

Wszyscy uczniowie podlegający obowiązkowi szkolnemu mają prawo do edukacji religijnej lub etycznej na koszt wspólnoty.

§ 4. Wszyscy uczniowie lub studenci, rodzice, członkowie personelu i placówki oświatowe są równi wobec prawa. Ustawy i dekrety uwzględniają obiektywne różnice, w szczególności specyfikę poszczególnych instytucji, które uzasadniają szczególne ich traktowanie.

§ 5. Organizację, uznanie i subwencjonowanie nauczania przez wspólnotę określają ustawy lub dekrety.

Artykuł 25

Prasa jest wolna; w żadnym wypadku nie wolno wprowadzać cenzury; obowiązuje zakaz żądania kaucji od pisarzy, wydawców lub drukarzy.

Jeżeli autor jest znany i ma miejsce zamieszkania w Belgii, wydawca, drukarz lub dystrybutor nie może być ścigany.

Artykuł 26

Belgowie mają prawo gromadzenia się pokojowo i bez broni, zgodnie z ustawami regulującymi sposób korzystania z tego prawa, niedopuszczalne jest wymaganie uprzedniego zezwolenia.

Postanowienia powyższe nie dotyczą zgromadzeń na wolnym powietrzu, które w pełni podlegają ustawom policyjnym.

Artykuł 27

Belgowie mają prawo zrzeszania się; prawo to nie może być przedmiotem podejmowania żadnych środków prewencyjnych.

Artykuł 28

Każdy ma prawo zwracania się do władz publicznych z petycjami podpisanymi przez jedną lub więcej osób.

Jedynie władze oficjalnie ustanowione mogą korzystać z prawa zwracania się z petycjami we wspólnym imieniu.

Artykuł 29

Tajemnica korespondencji jest nienaruszalna.

Ustawa określa, którzy funkcjonariusze są odpowiedzialni w przypadku pogwałcenia tajemnicy listów powierzonych poczcie.

Artykuł 30

Posługiwanie się językami stosowanymi w Belgii jest dobrowolne; może ono być regulowane tylko ustawami i tylko w odniesieniu do władz publicznych i postępowań sądowych.

Artykuł 31

Nie jest wymagane żadne uprzednie zezwolenie na wszczęcie postępowania przeciwko funkcjonariuszom publicznym z tytułu ich czynności urzędowych; wyjątek dotyczy ministrów i członków rządu wspólnoty lub regionu.

Artykuł 32

Każdy ma prawo do zapoznania się z dowolnym dokumentem administracyjnym i uzyskania jego kopii, poza sytuacjami i na warunkach określonych ustawami, dekretemi lub aktami organów regionalnych, o których mowa w art. 134.

Tytuł III O władzach

Artykuł 33

Wszelka władza pochodzi od Narodu.
Sposób sprawowania władzy określa Konstytucja.

Artykuł 34

Wykonywanie określonych kompetencji może być przekazane przez umowę międzynarodową lub ustawę organizacjom międzynarodowego prawa publicznego.

Artykuł 35

Władze federalne posiadają tylko takie kompetencje, jakie wyraźnie przyznaje im Konstytucja i ustawy wydane na jej podstawie.

Ustawy określają kompetencje wspólnot i regionów w innych dziedzinach, precyzując warunki i sposób ich wykonywania. Ustawa taka musi być uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim.

Postanowienie przejściowe

Ustawa, o której mowa w ust. 2, określa datę, od której niniejszy artykuł wchodzi w życie. Data ta nie może być wcześniejsza od daty wejścia w życie nowego artykułu wprowadzonego do Tytułu III Konstytucji, określającego wyłączne kompetencje władz federalnych.

Artykuł 36

Federalna władza ustawodawcza wykonywana jest wspólnie przez Króla, Izbę Reprezentantów i Senat.

Artykuł 37

Federalna władza wykonawcza, uregulowana w Konstytucji, należy do Króla.

Artykuł 38

Każda wspólnota ma jedynie takie uprawnienia, jakie określa Konstytucja lub ustawy przyjęte na jej podstawie.

Artykuł 39

Ustawa przyznaje powołanym przez nią organom regionalnym, złożonym z osób piastujących mandat pochodzący z wyboru, kompetencje do regulowania określonych przez nią spraw, z wyjątkiem określonych w artykułach 30 i 127 do 129. Ustawa taka musi być uchwalona większością określoną w art. 4, w ustępie ostatnim.

Artykuł 40

Władzę sądowniczą sprawują sądy i trybunały. Wyroki i orzeczenia są wydawane w imieniu Króla.

Artykuł 41¹⁰

Sprawy znajdujące się w zakresie wyłącznego zainteresowania gmin i prowincji są regulowane przez rady tych jednostek, zgodnie z zasadami określonymi w Konstytucji.

Akt, o którym mowa w art. 134, ustala kompetencje, reguły funkcjonowania i sposób wyboru terenowych organów gminy, wyposażonych w prawo regulowania spraw stanowiących przedmiot zainteresowań gmin.

Wymienione organy wewnątrzgminne tworzy się w gminach liczących powyżej 100 tysięcy mieszkańców z inicjatywy rad gminnych. Członkowie tych organów są wybierani bezpośrednio. W wykonaniu ustawy przyjętej większością określoną w art. 4, w ostatnim ustępie, dekretu lub aktu organu regionalnego, o których mowa w art. 134, ustalają inne warunki i tryb, zgodnie z którym organy te mogą być tworzone.

¹⁰ Art. 41 nowelizowany był trzykrotnie: ustawą z 11 marca 1997 r. (dodano ust. 2, 3, 4), ustawą z dnia 12 marca 1999 r. (dodano ust. 5); trzecią zmianę wprowadziła ustawa z 26 marca 2005 r., która zmodyfikowała terminologię: termin „Rada” zastąpiono terminem „Parlament”. Oprócz niniejszego artykułu zmiana ta dotyczy artykułów: 67, 68, 111, 115, 116, 117, 118, 118bis, 119, 120, 122, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 132, 136, 137, 138, 139, 140, 162, 166, 167, 175, 176, 177, 178 (przyp. red.).

Przyjęcie takiego dekretu i aktu organu regionalnego, o którym mowa w art. 134, wymaga większości dwóch trzecich głosów pod warunkiem, że w posiedzeniu uczestniczy większość członków parlamentu.

Sprawy stanowiące przedmiot zainteresowania o zasięgu gminnym lub prowincji mogą być poddane konsultacjom ludowym w zainteresowanej gminie lub prowincji. Akt organu regionalnego, o którym mowa w art. 134, ustala tryb i organizację przeprowadzania konsultacji ludowych.

Rozdział I O Izbach Federalnych

Artykuł 42

Członkowie obydwu Izb reprezentują Naród, a nie tylko tych, którzy ich wybrali.

Artykuł 43

§ 1. W przypadkach określonych w Konstytucji, członkowie każdej z Izb dzielą się na grupy językowe francuską i niderlandzką, w trybie określonym w ustawie.

§ 2. Senatorowie wymienieni w art. 67 § 1 pkt 2°, 4° i 7° tworzą w Senacie francuską grupę językową. Senatorowie wymienieni w art. 67 § 1 pkt 1°, 3° i 6° tworzą w Senacie niderlandzką grupę językową.

Artykuł 44

Izby zbierają się z mocy prawa każdego roku w drugi wtorek października, o ile wcześniej nie zostały zwolane przez Króla.

Sesje Izb powinny trwać nie mniej niż 40 dni w roku. Król ogłasza zamknięcie sesji.

Król ma prawo zwoływać Izby na sesje nadzwyczajne.

Artykuł 45

Król może odroczyć posiedzenie Izb. Odroczenie może trwać przez okres jednego miesiąca, przedłużenie tego terminu lub ponowne odroczenie w ramach tej samej sesji wymaga zgody obydwu Izb.

Artykuł 46

Król może rozwiązać Izbę Reprezentantów tylko wówczas, gdy Izba ta bezwzględną większością głosów:

1° odrzuci wniosek o wotum zaufania dla Rządu Federalnego i nie proponuje Królowi w terminie

3 dni, licząc od daty odrzucenia wniosku o wotum zaufania, powołania nowego premiera,

2° uchwali wotum nieufności Rządowi Federalnemu i nie proponuje jednocześnie Królowi powołania nowego premiera.

Wnioski o wotum zaufania i wotum nieufności mogą być głosowane dopiero po upływie 48 godzin od chwili ich zgłoszenia.

W przypadku dymisji Rządu Federalnego Król może rozwiązać Izbę Reprezentantów za jej zgodą, wyrażoną bezwzględną większością głosów.

Rozwiązanie Izby Reprezentantów pociąga za sobą rozwiązanie Senatu.

Akt o rozwiązaniu Izby zawiera zarządzenia o przeprowadzeniu nowych wyborów w okresie 40 dni i zwołaniu sesji Izby w ciągu dwóch miesięcy.

Artykuł 47

Posiedzenia Izby są jawne.

Jednakże każda z Izby może, na wniosek swego przewodniczącego lub na wniosek 10 członków, obradować niejawnie.

Następnie Izba sama decyduje bezwzględną większością, czy ma się odbyć posiedzenie jawne na ten sam temat.

Artykuł 48

Każda Izba weryfikuje mandaty swych członków i rozstrzyga spory z tym związane.

Artykuł 49

Nie można być jednocześnie członkiem obydwu Izby.

Artykuł 50

Członek każdej z Izby, który został mianowany przez Króla na stanowisko ministra i przyjął tę nominację, zawiesza swój mandat i może go ponownie wykonywać, gdy Król odwoła go z funkcji ministra. Ustawa określa sposób zastępczego obsadzenia jego mandatu w Izbie.

Artykuł 51

Członek każdej z Izby, który został powołany przez Rząd Federalny na inne niż minister stanowisko płatne i który przyjął to powołanie, traci natychmiast swój mandat i może go odzyskać tylko w drodze wyborów.

Artykuł 52

Na każdą sesję Izby powołują swych przewodniczących, wiceprzewodniczących i tworzą swoje prezydium.

Artykuł 53

Przyjęcie wszystkich uchwał wymaga bezwzględnej większości głosów, z wyjątkiem spraw określonych w regulaminach Izby, a dotyczących wyboru ich organów i zgłaszania kandydatów.

W przypadku równej liczby głosów za i przeciw projekt zostaje odrzucony.

Dla ważności uchwał każdej z Izby wymagana jest obecność większości jej członków.

Artykuł 54

Z wyjątkiem budżetów i ustaw, dla uchwalenia których wymagana jest większość szczególna, umotywowany wniosek, podpisany przez co najmniej trzy czwarte członków jednej z grup językowych i zgłoszony po złożeniu sprawozdania, ale przed przeprowadzeniem głosowania końcowego na posiedzeniu Izby, może stwierdzać, iż rządowy projekt ustawy¹¹ bądź projekt deputowanych¹² oznacza poważne zagrożenie dla stosunków między wspólnotami.

W takim przypadku dalsze postępowanie parlamentarne ulega zawieszeniu, a wniosek zostaje przekazany Radzie Ministrów, która w ciągu 30 dni przedstawia w tej sprawie umotywowane stanowisko i wzywa zainteresowaną Izbę do wypowiedzenia się w sprawie tego stanowiska, bądź w kwestii projektu rządowego lub projektu deputowanych.

Procedura taka może być zastosowana tylko raz przez członków grupy językowej wobec danego rządowego lub parlamentarnego projektu ustawy.

Artykuł 55

Głosowanie odbywa się przez powstanie z miejsc lub imiennie; w stosunku do całości projektu ustawy głosowanie odbywa się zawsze imiennie. Zgłaszanie kandydatów i ich wybór odbywa się w głosowaniu tajnym.

Artykuł 56

Każda z Izby ma prawo przeprowadzania dochodzeń.

Artykuł 57

Zakazane jest osobiste przedstawianie petycji w którejkolwiek z Izby.

¹¹ W oryginale: „le projet de loi” – projekt ustawy wnoszony przez rząd.

¹² W oryginale: „la proposition de loi” – projekt ustawy wnoszony przez parlamentarzystów.

Każda z Izb ma prawo skierować do ministra otrzymane petycje. Ministrowie zobowiązani są do udzielenia odpowiedzi na żądanie Izb.

Artykuł 58

Żaden z członków którejkolwiek z Izb nie może być ścigany ani pociągany do odpowiedzialności, ani poddany dochodzeniu z powodu wyrażonych opinii i głosowania w trakcie pełnienia mandatu.

Artykuł 59¹³

Z wyjątkiem sytuacji ujęcia na gorącym uczynku, żaden z członków którejkolwiek z Izb nie może być w czasie trwania sesji oskarżony ani postawiony przed sądem karnym lub trybunałem, ani aresztowany, inaczey niż za zgodą właściwej Izby.

Z wyjątkiem sytuacji ujęcia na gorącym uczynku, zastosowanie środków przymusu, wymagające zgody sędziego, wobec członka każdej z Izb podczas trwania sesji, może mieć miejsce jedynie po wyrażeniu zgody przez pierwszego prezesa sądu apelacyjnego, na wniosek właściwego sędziego. Decyzja w tej sprawie jest komunikowana przewodniczącemu właściwej Izby.

Każde przeszukanie lub zajęcie dokonane na podstawie ustępu poprzedniego może się odbywać tylko w obecności przewodniczącego Izby lub jej członka wyznaczonego przez przewodniczącego.

W czasie sesji tylko prokurator lub kompetentny funkcjonariusz może wszcząć postępowanie karne wobec członka którejkolwiek z Izb.

W czasie sesji członek którejkolwiek z Izb może w toku wszystkich stadiów postępowania domagać się, aby Izba, w której zasiada, zażądała zawieszenia tego postępowania. Podjęcie takiej decyzji przez Izbę następuje większością dwóch trzecich głosów.

Na żądanie którejkolwiek z Izb uwięzienie lub postępowanie karne przed sądem bądź trybunałem wobec jej członka ulega zawieszeniu na czas trwania sesji.

Artykuł 60

Każda z Izb określa w regulaminie sposób postępowania przy wykonywaniu swoich kompetencji.

Sekcja I

O Izbie Reprezentantów

Artykuł 61

Deputowanych do Izby Reprezentantów wybierają bezpośrednio obywatele, którzy ukończyli 18 lat i których nie dotyczą wyłączenia z grona wyborców określone w ustawie.

Każdy wyborca ma tylko jeden głos.

Artykuł 62

Organizacja kolegów wyborczych uregulowana jest w ustawie.

Wybory odbywają się zgodnie z zasadą proporcjonalności, którą określa ustawa.

Głosowanie jest obowiązkowe i tajne. Odbywa się w gminach, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Artykuł 63

§ 1. Izba Reprezentantów składa się ze 150 deputowanych.

§ 2. Każdy okręg wyborczy posiada tyle mandatów, ile razy liczba jego mieszkańców mieści w sobie dzielnik federalny, dzielnik ten otrzymuje się dzieląc liczbę mieszkańców Królestwa przez sto pięćdziesiąt.

Pozostałe mandaty przydzielane są okręgom wyborczym posiadającym najwyższą resztę ludności niereprezentowanej.

§ 3. Król dokonuje rozdziału mandatów między okręgi wyborcze, proporcjonalnie do liczby mieszkańców.

Liczba mieszkańców każdego okręgu wyborczego jest ustalana co dziesięć lat w drodze spisu ludności lub w inny sposób określony w ustawie. Król ogłasza te wyniki w terminie sześciu miesięcy.

W terminie trzech miesięcy od tego ogłoszenia, Król ustala liczbę mandatów przydzielonych każdemu okręgowi wyborczemu.

Nowy podział może mieć zastosowanie dopiero w następnych wyborach powszechnych.

§ 4. Ustawa określa okręgi wyborcze oraz warunki, od których zależy uzyskanie praw wyborczych, a także sposób przeprowadzenia wyborów.

Artykuł 64

Aby zostać wybranym należy:

¹³ Art. 59 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 28 lutego 1997 r.

- 1° posiadać obywatelstwo belgijskie¹⁴;
 - 2° korzystać z praw cywilnych i politycznych;
 - 3° mieć ukończone 21 lat;
 - 4° mieć miejsce stałego zamieszkania w Belgii.
- Żaden inny warunek wybieralności nie może być wymagany.

Artykuł 65

Deputowani do Izby Reprezentantów wybierani są na okres czterech lat.

Skład Izby zmienia się całkowicie co cztery lata.

Artykuł 66

Każdy z członków Izby Reprezentantów otrzymuje zryczałtowany zwrot wydatków w wysokości 12 tysięcy franków rocznie.

Członkom Izby Reprezentantów przysługuje na obszarze państwa prawo bezpłatnego korzystania ze wszystkich środków komunikacji eksploatowanych lub koncesjonowanych przez władze publiczne¹⁵.

[Ust. 3 – skreślony]

Przewodniczącemu Izby Reprezentantów może zostać przyznany roczny zwrot wydatków, wypłacany ze środków przeznaczonych na pokrycie wydatków Izby.

Izba określa wysokość potrąceń z ryczałtu przyznanego deputowanym na rzecz funduszu emerytalnego, którego utworzenie uzna za celowe.

Sekcja II

O Senacie

Artykuł 67

§ 1. Z zastrzeżeniem art. 72, Senat składa się z 71 senatorów, z czego:

- 1° dwudziestu pięciu senatorów wybiera zgodnie z art. 61 niderlandzkie kolegium wyborcze;
- 2° piętnastu senatorów wybiera zgodnie z art. 61 francuskie kolegium wyborcze;
- 3° dziesięciu senatorów desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Flamandzkiej zwany Parlamentem Flamandzkim;
- 4° dziesięciu senatorów desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Francuskiej;
- 5° jednego senatora desygnuje ze swego grona Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej;

¹⁴ W oryginale: „être Belge”, dosłownie: być Belgiem (przyp. tłum.).

¹⁵ Ust. 2 art. 66 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 25 marca 1996 r.; tą samą ustawą uchylono ust. 3 (przyp. red.).

6° sześciu senatorów desygnują senatorzy, o których mowa w pkt. 1° i 3°;

7° czterech senatorów desygnują senatorzy, o których mowa w pkt. 2° i 4°.

Jeżeli całościowe odnowienie składu jednego z parlamentów nie odbywa się równolegle z odnawianiem składu Senatu, senatorzy, o których mowa w § 1 pkt 3° do 5°, jeśli nie zasiadają już w swym parlamencie, zachowują mandat senatora do otwarcia pierwszej sesji ich parlamentu nowej kadencji¹⁶.

§ 2. Co najmniej jeden z senatorów, o których mowa w § 1 pkt 1°, 3° i 6°, winien zamieszkiwać w chwili swego wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli.

Co najmniej sześciu senatorów, o których mowa w § 1 pkt 2°, 4° i 7°, winno zamieszkiwać w chwili wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli. Jeżeli co najmniej czterech senatorów, o których mowa w § 1 pkt 2°, nie zamieszkuje w dniu wyboru w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli, to co najmniej dwóch senatorów, o których mowa w § 1 pkt 4°, winno mieć w tym rejonie stałe miejsce zamieszkania.

Artykuł 68

§ 1. Ogólną liczbę senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1°, 2°, 3°, 4°, 6° i 7°, rozdziela się pomiędzy grupy językowe w stosunku do liczby głosów uzyskanych przez poszczególne listy w wyborach senatorskich, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, zgodnie z zasadą proporcjonalności, którą określa ustawa.

W celu desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 3° i 4°, bierze się pod uwagę jedynie listy, z których został wybrany co najmniej jeden senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, dbając o to, aby wystarczająca liczba członków wybranych z tych list zasiadała w gronie Parlamentu Wspólnoty Flamandzkiej lub Parlamentu Wspólnoty Francuskiej.

W celu desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°, bierze się pod uwagę jedynie listy, z których został wybrany co najmniej jeden senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°.

§ 2. W wyborach senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, głosowanie jest obowiązkowe i tajne, odbywa się ono w gminie, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

¹⁶ Ust. 2 § 1 art. 67 dodany ustawą z 10 lipca 2004 r.; ponadto ustawą z 25 lutego 2005 r. wprowadzono zmiany terminologii, o których mowa w przyp. 12 (przyp. red.).

§ 3. W wyborach senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, ustawa określa okręgi wyborcze i skład kolegiów wyborczych; określa ponadto warunki, od których zależy uzyskanie praw wyborczych, jak również reguluje przebieg wyborów.

Ustawa określa sposób desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 3° do 5°, z wyjątkiem sposobów uregulowanych w drodze ustawy przyjętej większością przewidzianą w art. 4 ust. 3; wyjątki te są regulowane w drodze dekretu parlamentu tej wspólnoty, której to dotyczy. Dekret ten winien być przyjęty większością dwóch trzecich głosów oddanych pod warunkiem, że większość członków Parlamentu była obecna.

Senator, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 5°, jest desygnowany przez Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej bezwzględną większością głosów.

Ustawa reguluje sposób desygnowania senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°.

Artykuł 69

Aby zostać senatorem wybranym lub desygnowanym należy:

- 1° posiadać obywatelstwo belgijskie¹⁷;
- 2° korzystać z praw cywilnych i politycznych;
- 3° mieć ukończone 21 lat;
- 4° mieć miejsce stałego zamieszkania w Belgii.

Artykuł 70

Senatorowie, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, są wybierani na okres czterech lat. Senatorowie, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 6° i 7°, są desygnowani na cztery lata. Senat odnawia się w całości co cztery lata.

Wybór senatorów, o których mowa w art. 67 § 1 pkt 1° i 2°, zbiega się z wyborem Izby Reprezentantów.

Artykuł 71

Senatorowie nie otrzymują wynagrodzenia.

Przysługuje im jednak prawo zwrotu poniesionych wydatków, kwotę tę określa się na 4 tysiące franków rocznie.

Członkom Senatu przysługuje na całym terytorium państwa prawo bezpłatnego korzystania z wszelkich środków komunikacji eksploatowanych lub koncesjonowanych przez władze publiczne¹⁸.

[Ust. 4 skreślony]

¹⁷ Zob. przypis 16 (przyp. tłum.).

¹⁸ Ust. 3 art. 71 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 25 marca 1996 r., na podstawie tej samej ustawy uchylono ust. 4 (przyp. red.).

Artykuł 72

Dzieci Króla, a w ich braku, książęta belgijscy tej gałęzi rodziny królewskiej, która jest uprawniona do następstwa tronu, są senatorami z mocy prawa po ukończeniu 18 roku życia. Jednakże prawo udziału w głosowaniu uzyskują dopiero po osiągnięciu 21 lat.

Nie bierze się ich pod uwagę przy ustalaniu kworum.

Artykuł 73

Wszelkie zebrania Senatu odbywane poza okresem trwania sesji Izby Reprezentantów są nieważne z mocy prawa.

Rozdział II

O federalnej władzy ustawodawczej

Artykuł 74

W drodze odstępstwa od reguły określonej w art. 36, federalna władza ustawodawcza wykonywana jest wspólnie przez Króla i Izbę Reprezentantów w celu:

- 1° nadawania obywatelstwa;
- 2° uchwalania ustaw dotyczących cywilnej i karnej odpowiedzialności ministrów Króla;
- 3° uchwalania budżetu i przyjmowania sprawozdań z jego wykonywania bez uszczerbku dla postanowień zawartych w art. 174 ust. 1 zdanie drugie;
- 4° ustalania liczebności armii.

Artykuł 75

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje każdemu z trzech członów federalnej władzy ustawodawczej.

Z wyjątkiem spraw, o których mowa w art. 77, projekty ustaw zgłoszone Izbie z inicjatywy Króla składane są w Izbie Reprezentantów i przekazywane następnie do Senatu.

Projekty ustaw dotyczące zezwolenia na zawarcie umowy międzynarodowej, przedkładane z inicjatywy Króla, składane są w Senacie i przekazywane następnie Izbie Reprezentantów.

Artykuł 76

Przyjęcie projektu ustawy przez którąkolwiek z Izb następuje w drodze głosowania nad każdym jego artykułem z osobna.

Izby mają prawo wносить poprawki, a także dzielić artykuły i zgłaszane do nich poprawki.

Artykuł 77

Izba Reprezentantów i Senat mają równe uprawnienia w sprawach:

1° zgłaszania deklaracji dotyczących zmiany Konstytucji i dokonywania zmiany Konstytucji;

2° ustalania materii, które winny być regulowane przez obie izby na podstawie Konstytucji;

3° uchwalania ustaw, o których mowa w artykułach: 5, 39, 43, 50, 68, 71, 77, 82, 115, 117, 118, 121, 123, 127 do 131, 135 do 137, 140 do 143, 145, 146, 163, 165, 166, 167 § 1 ust. 3, § 4 i § 5, 169, 170 § 2 ust. 2, § 3 ust. 2 i 3, § 4 ust. 2, i 175 do 177, a także ustaw przyjmowanych w wykonaniu ustaw wymienionych w tych artykułach;

4° uchwalania ustaw, dla których wymagana jest większość przewidziana w art. 4, w ustępie ostatnim, jak też ustaw przyjmowanych w celu ich wykonania;

5° ustaw, o których mowa w art. 34;

6° ustaw zezwalających na zawarcie umów międzynarodowych;

7° ustaw przewidzianych w art. 169, wydawanych w celu zapewnienia realizacji zobowiązań międzynarodowych lub ponadpaństwowych;

8° ustaw dotyczących Rady Państwa;

9° organizacji sądów¹⁹;

10° ustaw zatwierdzających układy o współpracy, zawarte między państwem, wspólnotami i regionami.

Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, może określać inne ustawy, dla których uchwalenia Izba Reprezentantów i Senat mają równe prawa.

Artykuł 78

W dziedzinach innych niż wymienione w artykułach 74 i 77, projekt ustawy przyjęty przez Izbę Reprezentantów jest przekazywany Senatowi.

Senat rozpatruje projekt ustawy na wniosek co najmniej piętnastu senatorów. Wniosek tego rodzaju winien być zgłoszony w terminie 15 dni od otrzymania projektu.

Senat może, w okresie nieprzekraczającym 60 dni:

- oświadczyć, iż nie zgłasza poprawek;
- przyjąć projekt po zgłoszeniu poprawek.

Jeżeli Senat nie zajął stanowiska w przepisany terminie lub jeżeli powiadomił Izbę Reprezentantów, że nie zgłasza poprawek, Izba Reprezentantów przesyła tekst ustawy Królowi.

¹⁹ Zob. przypis 11.

Jeżeli Senat uchwalił poprawki do projektu ustawy, przedstawia go Izbie Reprezentantów, która podejmuje ostateczne rozstrzygnięcie bądź przyjmując poprawki Senatowi, bądź odrzucając je w całości lub w części.

Artykuł 79

Jeżeli w toku rozpatrywania projektu ustawy w trybie określonym w art. 78 ust. 4 Izba Reprezentantów przyjmie nową poprawkę, projekt zostaje ponownie przesłany do Senatu, który wypowiada się o zmienionym projekcie. Senat może w terminie nieprzekraczającym 15 dni:

- podzielić stanowisko zajęte przez Izbę Reprezentantów;
- przyjąć projekt z dodatkowymi poprawkami.

Jeżeli Senat nie zajął stanowiska w przepisany terminie lub jeżeli powiadomił Izbę Reprezentantów o akceptacji poprawek Izby, wówczas Izba Reprezentantów przesyła tekst ustawy Królowi.

Jeżeli do projektu ustawy Senat ponownie zgłosi poprawki, wówczas przekazuje uchwalony tekst Izbie Reprezentantów, która zajmuje ostateczne stanowisko przyjmując ten tekst bądź go poprawiając.

Artykuł 80

Jeżeli przy wnoszeniu projektu jednej z ustaw, o których mowa w art. 78, Rząd Federalny zażąda rozpatrzenia go jako pilny, Parlamentarna Komisja Uzgodnień, o której mowa w art. 82, określa termin, w jakim Senat winien się wypowiedzieć.

W przypadku braku zgody w łonie komisji, termin pozostający w dyspozycji Senatowi skraca się do 7 dni, zaś termin przewidziany w art. 78 ust. 3 do 30 dni.

Artykuł 81

Jeżeli Senat na mocy swego prawa inicjatywy ustawodawczej wniesie projekt ustawy w dziedzinach wymienionych w art. 78, projekt ten przesyła się do Izby Reprezentantów.

W okresie nieprzekraczającym 60 dni Izba Reprezentantów wypowiada się definitywnie, przyjmując lub odrzucając projekt ustawy.

Jeżeli Izba zgłosi poprawki do projektu ustawy, przesyła się je do Senatu, który rozpatruje je w trybie określonym w art. 79.

W przypadku zastosowania art. 79 ust. 3, Izba Reprezentantów stanowi w sposób ostateczny w terminie 15 dni.

W braku stanowiska Izby Reprezentantów w terminie przewidzianym w ust. 2 i 4, Parlamentarna Ko-

misja Uzgodnień, o której mowa w art. 82, zbiera się w ciągu 15 dni i wyznacza termin, w jakim Izba Reprezentantów winna się wypowiedzieć.

W przypadku braku zgody w łonie Komisji, Izba winna się wypowiedzieć w terminie 60 dni.

Artykuł 82

Parlamentarna Komisja Uzgodnień, złożona z równej liczby członków Izby Reprezentantów i Senatu, reguluje spory kompetencyjne między Izbami i może, za ich obojętną zgodą, przedłużać terminy przewidziane w artykułach 78 do 81.

Jeżeli w żadnej z grup członków tworzących Komisję nie uda się osiągnąć większości, Komisja rozstrzyga większością dwóch trzecich głosów ogółu swych członków.

Ustawa określa skład i tryb funkcjonowania Komisji, jak też sposób obliczania terminów wymienionych w artykułach 78 do 81.

Artykuł 83

Każdy projekt ustawy odnoszący się do materii, o której mowa w artykułach 74, 77 lub 78, winien to wyraźnie zaznaczać.

Artykuł 84

Powszechnie obowiązująca wykładnia ustaw może być dokonywana tylko w drodze ustawy.

Rozdział III

O Królu i Rządzie Federalnym

Sekcja I

O Królu

Artykuł 85

Konstytucyjna władza Króla jest dziedziczna w bezpośredniej linii zstępnej, naturalnej i prawowitej Jego Królewskiej Mości Leopolda, Jerzego, Krystiana, Fryderyka Sasko-Koburskiego w porządku pierworództwa.

Potomek, który by zawarł związek małżeński bez zgody Króla, a w jego braku, bez zgody tych, którzy sprawują władzę królewską w przypadkach przewidzianych w Konstytucji, traci prawo do korony.

Jednakże Król lub w jego braku osoby sprawujące jego władzę w przypadkach przewidzianych w Konstytucji może zwrócić następcy utracone prawa, za zgodą obydwu Izb Parlamentu.

Artykuł 86

W przypadku braku potomka Jego Królewskiej Mości Leopolda, Jerzego, Krystiana, Fryderyka Sasko-Koburskiego, Król może wyznaczyć swego następcę za zgodą Izb, wyrażoną w sposób określony w art. 87.

W przypadku braku nominacji dokonanej we wskazywany uprzednio sposób tron staje się wakujący.

Artykuł 87

Król może być jednocześnie głową innego państwa tylko za zgodą obydwu Izb.

Dla ważności uchwał w tej sprawie wymagana jest obecność co najmniej dwóch trzecich członków każdej z Izb, i uchwała może być podjęta tylko większością dwóch trzecich głosów.

Artykuł 88

Osoba Króla jest nietykalna; odpowiedzialni są jego ministrowie.

Artykuł 89

Ustawa określa listę cywilną²⁰ na cały okres każdego panowania.

Artykuł 90

W przypadku śmierci Króla Izby zbierają się bez zwołania najpóźniej dziesiątego dnia od chwili zgonu. Jeżeli Izby zostały rozwiązane, a wybory są wyznaczone na termin późniejszy niż dziesiąty dzień, dawne Izby podejmują swoje funkcje do momentu zebrania się nowych Izb.

Od momentu śmierci Króla aż do chwili złożenia przysięgi przez jego sukcesora na tronie lub przez regenta, władza konstytucyjna Króla jest wykonywana w imieniu narodu belgijskiego przez ministrów zebranych w Radę Ministrów i na ich odpowiedzialność.

Artykuł 91

Król osiąga pełnoletność z chwilą ukończenia 18 lat.

Obejmuje on tron po złożeniu przed połączonymi Izbami następującej przysięgi:

„Przysięgam przestrzegać Konstytucji i praw ludu belgijskiego, utrzymać niepodległość narodową i integralność terytorium”.

²⁰ Lista cywilna – wg *Wielkiej Encyklopedii PWN*, t. 16 – to wydatki budżetowe na uposażenie głowy państwa, monarchy lub prezydenta, wyodrębnione w XVII–XVIII w. z pozostałych wydatków; nazwa „lista cywilna” powstała w 1689 r. w Anglii, gdzie uposażenie króla miało pierwotnie pokrywać także płace urzędników administracji cywilnej.

Artykuł 92

Jeżeli w chwili śmierci Króla następcą tronu jest niepełnoletni, obydwie Izby łączą się w jedno zgromadzenie w celu postanowienia o regencji i opiece.

Artykuł 93

Jeżeli Król znajduje się w sytuacji uniemożliwiającej mu panowanie, ministrowie po stwierdzeniu tej przeszkody natychmiast zwołują Izby. Połączone Izby stanowią o regencji i opiece.

Artykuł 94

Regencja może być powierzona tylko jednej osobie. Regent obejmuje funkcję dopiero po złożeniu przysięgi określonej w art. 91.

Artykuł 95

W przypadku opróżnienia tronu Izby Parlamentu obradując wspólnie, ustalają tymczasową regencję aż do dnia zebrania się nowo wybranych Izb, co powinno odbyć się w terminie dwu miesięcy. Nowo wybrane Izby obradując wspólnie, decydują ostatecznie o obsadzeniu tronu.

Sekcja II

O Rządzie Federalnym

Artykuł 96

Król powołuje i odwołuje swoich ministrów.

Rząd Federalny składa dymisję na ręce Króla, jeżeli Izba Reprezentantów bezwzględną większością głosów uchwali wotum nieufności, proponując Królowi nominację nowego Premiera, albo też złoży Królowi propozycję mianowania nowego Premiera w terminie 3 dni po odmowie udzielenia wotum zaufania. Król powołuje tak zaproponowanego premiera, który obejmuje urząd w momencie, gdy nowy Rząd Federalny składa przysięgę.

Artykuł 97

Ministrami mogą być mianowani tylko Belgowie.

Artykuł 98

Żaden członek rodziny królewskiej nie może być ministrem.

Artykuł 99

Rada Ministrów składa się najwyżej z 15 członków.

Z ewentualnym wyjątkiem Premiera, Rada Ministrów liczy tylu ministrów ze Wspólnoty francuskiej, co i flamandzkiej.

Artykuł 100

Ministrowie mają prawo swobodnego wstępu do każdej z Izb i prawo zabierania głosu, ilekroć tego zażądają.

Izba Reprezentantów może żądać obecności ministrów. Senat może tego żądać w trakcie dyskusji nad projektem ustawy wymienionej w artykułach 77 i 78 lub dla realizacji swego prawa przeprowadzania dochodzeń przewidzianego w art. 56. W innych sprawach może on zwracać się o obecność.

Artykuł 101

Ministrowie ponoszą odpowiedzialność przed Izbą Reprezentantów.

Żaden minister nie może być ścigany lub poddawany dochodzeniu z powodu opinii wyrażanych w trakcie sprawowania swej funkcji.

Artykuł 102

W żadnym przypadku ani ustny, ani też pisemny rozkaz Króla nie może uwolnić ministra od odpowiedzialności.

Artykuł 103²¹

Sądzenie ministrów za przestępstwa popełnione w związku ze sprawowaną funkcją należy do wyłącznej właściwości sądu apelacyjnego. W ten sam sposób ministrowie ponoszą odpowiedzialność za działania niemające związku z piastowanym urzędem, jeżeli są sędzeni w okresie sprawowania urzędu ministra. W takim przypadku nie mają zastosowania artykuły 59 i 120.

Ustawa określa tryb postępowania, tak w kwestii dochodzenia, jak i sądenia ministra.

Ustawa określa właściwy sąd apelacyjny, który orzeka w składzie zgromadzenia ogólnego, jak też określa jego skład. Orzeczenia sądu apelacyjnego podlegają zaskarżeniu przed Sądem Kasacyjnym, który orzeka w składzie połączonych Izb, nie rozpoznając jednak istoty sprawy.

Tylko prokurator przy właściwym sądzie apelacyjnym może wszcząć i prowadzić dochodzenie karne przeciwko ministrowi.

²¹ Art. 103 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 12 czerwca 1998 r.

Każdy wniosek dotyczący powyższego postępowania, każde bezpośrednie wezwanie przed sąd apelacyjny oraz każde zatrzymanie, z wyjątkiem ujęcia na gorącym uczynku, wymaga zgody Izby Reprezentantów.

Ustawa określa tryb postępowania w przypadku gdy art. 103 i 125 mają łączne zastosowanie.

Wobec ministra skazanego zgodnie z ust. 1 prawo łaski może być stosowane tylko na żądanie Izby Reprezentantów.

Ustawa określa przypadki i ustala według jakich reguł strony pokrzywdzone mogą wystąpić z powództwem cywilnym.

Przepisy przejściowe²²

Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do faktów stanowiących przedmiot dochodzenia bądź postępowania karnego wszczętego przed wejściem w życie ustawy dotyczącej jego wykonania.

W takim przypadku stosuje się następującą regułę: Izbie Reprezentantów przysługuje prawo postawienia ministra w stan oskarżenia przed Sądem Kasacyjnym. Tylko ten Sąd ma prawo go sądzić, czyni to w składzie połączonych Izb w przewidzianych w ustawach karnych przypadkach i przy zastosowaniu kar w nich określonych. Ustawa z 17 grudnia 1996 r. dotycząca czasowego i częściowego wykonania art. 103 Konstytucji znajduje zastosowanie w takich sprawach.

Artykuł 104

Król powołuje i odwołuje federalnych sekretarzy stanu. Są oni członkami Rządu Federalnego, nie wchodzi jednak w skład Rady Ministrów. Są zastępcami ministrów.

Król określa ich kompetencje i granice w jakich mogą oni udzielać kontrasygnaty.

Postanowienia konstytucyjne dotyczące ministrów mają odpowiednie zastosowanie do federalnych sekretarzy stanu z wyjątkiem artykułów 90 ust. 2, 93 i 99.

Sekcja III O kompetencjach

Artykuł 105

Król posiada tylko te kompetencje, które wyraźnie przyznaje mu Konstytucja i ustawy szczególne wydane na jej podstawie.

Artykuł 106

Dla ważności aktów Króla wymagana jest kontrasygnata ministra, który tym samym przyjmuje na siebie odpowiedzialność za ten akt.

Artykuł 107

Król nadaje stopnie w armii.

On powołuje na stanowiska w administracji centralnej i w służbie zagranicznej, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Król obsadza inne stanowiska tylko w przypadkach określonych w ustawie.

Artykuł 108

Król wydaje rozporządzenia i postanowienia niezbędne do wykonania ustaw, nie może jednak ani ustaw zawieszać, ani kogokolwiek uwolnić od obowiązku ich wykonania.

Artykuł 109

Król zatwierdza ustawy, podpisuje je i ogłasza.

Artykuł 110

Król ma prawo darować lub złagodzić karę orzeczoną przez sąd, z wyjątkiem wyroków dotyczących ministrów oraz członków rządów wspólnot i regionów.

Artykuł 111

Król może stosować prawo łaski wobec ministra, a także wobec członka rządu wspólnoty lub regionu skazanego przez Sąd Kasacyjny, tylko na wniosek Izby Reprezentantów lub właściwego parlamentu.

Artykuł 112

Król ma prawo bicia monety tylko na podstawie ustawy.

Artykuł 113

Król ma prawo nadawania tytułów szlacheckich, jednak bez łączenia z nimi jakichkolwiek przywilejów.

Artykuł 114

Król nadaje odznaczenia wojskowe stosownie do obowiązujących w tym zakresie przepisów ustawowych.

²² *Przepisy przejściowe* do art. 103 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 12 czerwca 1998 r.

Rozdział IV

O wspólnotach i regionach

Sekcja I

O organach

Podsekcja I

O parlamentach wspólnot i regionów²³

Artykuł 115²⁴

§ 1. Istnieje Parlament Wspólnoty Francuskiej i Parlament Wspólnoty Flamandzkiej zwany Parlamentem Flamandzkim, których skład i tryb działania określa ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim.

Istnieje Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej, którego skład i tryb działania określa ustawa.

§ 2. Z zastrzeżeniem postanowień art. 137, organy regionów, o których mowa w art. 39, obejmują parlament dla każdego regionu.

Artykuł 116

§ 1. Parlamentey składają się z członków pochodzących z wyboru.

§ 2. Każdy parlament wspólnoty składa się z członków wybranych bezpośrednio do parlamentu wspólnoty lub parlamentu regionu.

Z wyjątkiem przypadku stosowania art. 137, każdy parlament regionu składa się z członków wybranych bezpośrednio do parlamentu regionu lub parlamentu wspólnoty.

Artykuł 117

Członkowie parlamentu wspólnoty i regionu są wybierani na okres pięciu lat. Skład parlamentów wspólnoty i regionu odnawia się w całości co pięć lat.

Jeżeli ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, nie postanowi inaczej, wybory do parlamentów wspólnoty i regionu odbywają się tego samego dnia i pokrywają się z wyborami do Parlamentu Europejskiego.

²³ Tytuł podsekcji I w brzmieniu nadanym ustawą z 9 lipca 2004 r.

²⁴ Ustawa z 26 marca 2005 r. zmodyfikowała terminologię: termin „Rada” zastąpiono terminem „Parlament”. Zmiana dotyczy 31 artykułów: 41, 67, 68, 111, 115, 116, 117, 118, 118bis, 119, 120, 122, 123, 125, 127, 128, 129, 130, 132, 136, 137, 138, 139, 140, 162, 166, 167, 175, 176, 177, 178 (przyp. red.).

Artykuł 118

§ 1. Ustawa określa sposób przeprowadzania wyborów wymienionych w art. 116 § 2, jak również skład i tryb funkcjonowania parlamentów wspólnot i regionów. Z wyjątkiem kwestii dotyczących Parlamentu Wspólnoty Niemieckojęzycznej, uchwalenie takiej ustawy wymaga większości przewidzianej w art. 4, ustępie ostatnim.

§ 2. Ustawa, uchwalona większością przewidzianą w art. 4 ust. 3, określa te materie odnoszące się do wyborów, składu i trybu działania Parlamentu Wspólnoty Francuskiej, Parlamentu Regionu Walońskiego i Parlamentu Wspólnoty Flamandzkiej, które zostają określone przez te parlamentey w drodze dekretu lub aktu organu regionalnego, o którym mowa w art. 134. Do uchwalenia takiego dekretu lub aktu wymagana jest większość dwóch trzecich oddanych głosów pod warunkiem, że większość członków odpowiedniego parlamentu była obecna.

Artykuł 118bis

Członkowie parlamentów wspólnot i regionów wymienionych w art. 2 i 3 mają prawo na całym obszarze państwa do bezpłatnego korzystania ze wszelkich środków komunikacji eksploatowanych lub koncesjonowanych przez władze publiczne.

Artykuł 119

Mandatu członka parlamentu wspólnoty i regionu nie można łączyć z mandatem członka Izby Reprezentantów, a także z mandatem senatora, o którym mowa w art. 67 § 1 pkt 1°, 2°, 6° i 7°.

Artykuł 120

Każdemu członkowi parlamentu wspólnoty i regionu przysługuje immunitet określony w artykułach 58 i 59.

Podsekcja II

O rządach wspólnot i regionów

Artykuł 121

§ 1. Istnieje Rząd Wspólnoty Francuskiej i Rząd Wspólnoty Flamandzkiej, których skład i tryb funkcjonowania określa ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, ustępie ostatnim.

Istnieje Rząd Wspólnoty Niemieckojęzycznej, którego skład i tryb funkcjonowania określa ustawa.

§ 2. Z zastrzeżeniem postanowień art. 137, organy regionów, o których mowa w art. 39, obejmują rząd dla każdego regionu.

Artykuł 122

Członkowie rządu każdej wspólnoty lub regionu są wybierani przez ich parlamenty.

Artykuł 123

§ 1. Ustawa określa skład i tryb funkcjonowania rządów wspólnot i regionów. Z wyjątkiem unormowań dotyczących Parlamentu Wspólnoty Niemieckojęzycznej, uchwalenie takiej ustawy wymaga większości przewidzianej w art. 4, w ustępie ostatnim.

§ 2. Ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa te materie odnoszące się do składu i funkcjonowania Rządu Wspólnoty Francuskiej, Rządu Regionu Walońskiego i Rządu Wspólnoty Flamandzkiej, które zostają określone przez parlamenty tych jednostek w drodze dekretu lub aktu organu regionalnego, o których mowa w art. 134. Do uchwalenia takiego dekretu lub aktu wymagana jest większość dwóch trzecich oddanych głosów pod warunkiem, że większość członków odpowiedniego parlamentu była obecna.

Artykuł 124

Żaden członek rządu wspólnoty lub regionu nie może być ścigany lub poddawany dochodzeniom z powodu wypowiedzanych opinii lub głosowania w trakcie wykonywania swej funkcji.

Artykuł 125²⁵

Sądzenie członków rządu wspólnoty lub regionu za przestępstwa popełnione w związku ze sprawowaną funkcją należy do wyłącznej właściwości sądu apelacyjnego. W ten sam sposób członkowie rządu wspólnoty lub regionu ponoszą odpowiedzialność za działania niemające związku z piastowanym urzędem, jeżeli są sądzeni w okresie sprawowania urzędu. W takim przypadku nie mają zastosowania artykuły 120 i 59.

Ustawa określa tryb postępowania wobec członków rządów zarówno w toku dochodzenia, jak i procesu.

Ustawa określa właściwy sąd apelacyjny, który orzeka w składzie zgromadzenia ogólnego, jak też ustala jego skład. Orzeczenia sądu apelacyjnego podlegają

zaskarżeniu przed Sądem Kasacyjnym, który orzeka w składzie połączonych Izb, nie rozpoznając jednak istoty sprawy.

Tylko prokurator przy właściwym sądzie apelacyjnym może wszcząć i kierować dochodzeniem karnym wobec członków rządu wspólnoty bądź regionu.

Wszelkie zatrzymania wynikające z przepisów procedury, wszelkie wezwania do stawienia się przed sądem apelacyjnym i, z wyjątkiem sytuacji ujęcia sprawcy na gorącym uczynku, wszelkie aresztowania wymagają zgody właściwego parlamentu wspólnoty bądź regionu.

Ustawa określa tryb postępowania w przypadku, gdy art. 103 i 125 mają łączne zastosowanie i gdy występuje podwójne zastosowanie art. 125.

Wobec członka rządu wspólnoty lub regionu skazanego zgodnie z ust. 1 prawo łaski może być stosowane tylko na żądanie właściwego parlamentu wspólnoty lub regionu.

Ustawa określa przypadki i ustala według jakich reguł strony pokrzywdzone mogą wystąpić z powództwem cywilnym.

Ustawy wymienione w niniejszym artykule wymagają uchwalenia większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim.

Postanowienia przejściowe²⁶

Niniejszy artykuł nie ma zastosowania do faktów stanowiących przedmiot dochodzenia bądź ścigania wszczętego przed wejściem w życie ustawy dotyczącej jego wykonania.

W takim przypadku stosuje się następującą regułę: parlamentom wspólnoty i regionu przysługuje prawo postawienia w stan oskarżenia członków rządu przed Sądem Kasacyjnym. Tylko ten Sąd ma prawo ich sądzenia. Czyni to w składzie Izb połączonych w przypadkach przewidzianych w ustawach karnych i przy zastosowaniu kar w nich określonych. Ustawa specjalna z 28 lutego 1997 r. dotycząca czasowego i częściowego wykonania art. 125 Konstytucji znajduje zastosowanie w sprawie.

Artykuł 126

Postanowienia Konstytucji odnoszące się do członków rządów wspólnot i regionów, jak również ustawy, o których mowa w art. 125, w ustępie ostatnim, stosuje się także do sekretarzy stanu regionów.

²⁵ Art. 125 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 czerwca 1998 r.

²⁶ *Postanowienie przejściowe* do art. 125 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 czerwca 1998 r. (przyp. red.).

Sekcja II O kompetencjach

Podsekcja I O kompetencjach wspólnot

Artykuł 127

§ 1. Parlament Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej, każdy w swoim zakresie, regulują w drodze dekretów:

- 1° sprawy z zakresu kultury;
- 2° sprawy nauczania z wyjątkiem:
 - a) określania początku i końca okresu obowiązku szkolnego,
 - b) ustalania minimalnych warunków wydawania dyplomów i świadectw,
 - c) świadczeń emerytalnych;
- 3° współpracę między wspólnotami, jak też współpracę międzynarodową, w tym także zawieranie umów wymienionych w pkt. 1° i 2°.

Ustawa, uchwalona większością przewidzianą w art. 4, ustępie ostatnim, określa sprawy z zakresu kultury wymienione w pkt. 1°, formy współpracy wymienione w pkt. 3°, jak też sposób zawierania umów, o których mowa w pkt. 3°.

§ 2. Dekrety te mają moc ustawy dla regionu języka francuskiego i regionu języka niderlandzkiego, jak też wobec instytucji ustanowionych w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli, które z uwagi na ich działalność powinny być traktowane jako należące wyłącznie do jednej lub drugiej wspólnoty.

Artykuł 128

§ 1. Parlament Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej regulują w drodze dekretów, każdy w swoim zakresie działania, sprawy dotyczące osób, a w tej materii sprawy współpracy między wspólnotami i współpracy międzynarodowej, włączając w to zawieranie umów.

Ustawa, uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa sprawy dotyczące osób, jak też formy współpracy i sposoby zawierania umów.

§ 2. Dekrety te mają moc ustawy dla regionu języka francuskiego i regionu języka niderlandzkiego, jak też – z wyjątkiem przypadków gdy ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim stanowi inaczej – wobec instytucji ustanowionych w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli, któ-

re z racji ich organizacji powinny być traktowane jako należące do jednej lub drugiej wspólnoty.

Artykuł 129

§ 1. Parlament Rady Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej, każdy w swoim zakresie, regulują w drodze dekretów, z wyłączeniem ustawodawcy federalnego, używanie języków:

- 1° w sprawach administracyjnych;
- 2° w nauczaniu w zakładach utworzonych, subwencjonowanych lub uznawanych przez władze publiczne;
- 3° w relacjach socjalnych między pracodawcą i jego personelem, jak też w aktach i dokumentach przedsiębiorstw nakazanych przez ustawy i rozporządzenia.

§ 2. Dekrety te mają moc ustawy dla regionu języka francuskiego i regionu języka niderlandzkiego, z wyjątkiem spraw:

- gmin lub grup gmin sąsiadujących z innym regionem językowym, o ile ustawa zezwala na używanie innego języka niż właściwego dla tego regionu, w którym są położone. Dla tych gmin modyfikacja przepisów prawnych dotyczących używania języków w dziedzinach wymienionych w § 1 może być dopuszczona tylko ustawą przyjętą większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim;
- służb, których działalność wykracza poza region językowy, w którym mają swą siedzibę;
- instytucji federalnych i międzynarodowych określonych w ustawie, których działalność wykracza poza granice wspólnoty.

Artykuł 130

§ 1. Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej określa w drodze dekretów:

- 1° sprawy z zakresu kultury;
- 2° sprawy dotyczące osób;
- 3° sprawy z zakresu nauczania w granicach określonych w art. 127 § 1 ust. 1 i 2;
- 4° współpracę między wspólnotami, jak też współpracę międzynarodową w tym i zawieranie umów w dziedzinach wymienionych w pkt. 1°, 2° i 3°;
- 5° używania języków nauczania w instytucjach tworzonych, subwencjonowanych lub uznanych przez władze publiczne²⁷.

²⁷ Pkt 5° § 1 art. 130 dodany ustawą z 20 maja 1997 r. – zob. też przypis 26 (przyp. red).

Ustawa określa sprawy z zakresu kultury i dotyczące osób wymienione w pkt. 1° i 2°, jak też formy współpracy wymienione w pkt. 4° oraz sposób zawierania umów.

§ 2. Dekrety mają moc ustawy dla regionu języka niemieckiego.

Artykuł 131

Ustawa określa środki służące zapobieganiu dyskryminacji ze względów ideologicznych i filozoficznych.

Artykuł 132

Prawo inicjatywy ustawodawczej przysługuje rządowi wspólnoty i członkom parlamentu wspólnoty.

Artykuł 133

Autentyczna wykładnia przepisów prawnych zawartych w dekretach może być dokonywana tylko w drodze dekretów.

Podsekcja II

O kompetencjach regionów

Artykuł 134

Ustawy przyjęte w wykonaniu art. 39 określają moc prawną aktów, które są wydawane przez ustanowione w nich organy w sprawach przez nie określanych.

Mogą one przekazywać tym organom władzę wydawania dekretów z mocą ustawy w ramach ich właściwości i w trybie, który ustanowią.

Podsekcja III

Postanowienia specjalne

Artykuł 135

Ustawa, uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa władze, które wykonują swe kompetencje w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli, niezastrzeżone dla wspólnot w dziedzinach wymienionych w art. 128 § 1.

Artykuł 136

W Parlamencie Regionu Stołecznego Brukseli istnieje grupy językowe i kolegia właściwe w sprawach wspólnoty. Ich skład, działalność, kompetencje i, z zastrzeżeniem postanowień art. 175, tryb finansowania reguluje ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim.

Połączone Kolegium, złożone z kolegów, pełni funkcję organu uzgodnień i koordynacji między dwiema wspólnotami.

Artykuł 137

Na podstawie art. 39 Parlament Wspólnoty Francuskiej i Parlament Wspólnoty Flamandzkiej, a także ich rządy mogą wykonywać kompetencje odpowiednio dla Regionu Walońskiego i Regionu Flamandzkiego na warunkach i w trybie określonym w ustawie. Uchwalenie takiej ustawy wymaga większości przewidzianej w art. 4, w ustępie ostatnim.

Artykuł 138

Parlament Wspólnoty Francuskiej, z jednej strony, i Parlament Regionu Walońskiego oraz francuska grupa językowa Parlamentu Regionu Stołecznego Brukseli z drugiej strony, za obopólną zgodą i każda w drodze dekretu, mogą decydować, że Parlament i Rząd Regionu Walońskiego we francuskim regionie językowym, jak też grupa językowa francuska Parlamentu Regionu Stołecznego Brukseli i jej kolegium w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli wykonują w całości lub w części kompetencje Wspólnoty Francuskiej.

Dekrety te przyjmuje się większością dwóch trzecich głosów Parlamentu Wspólnoty Francuskiej i większością bezwzględną głosów oddanych Parlamentu Regionu Walońskiego, francuskiej grupy językowej Parlamentu Regionu Stołecznego Brukseli pod warunkiem, że większość członków parlamentu lub grupy językowej była obecna. Dekrety te mogą regulować finansowanie zadań, które określają, jak też przekazanie personelu, majątku, praw i zobowiązań.

Kompetencje te są wykonywane, w zależności od przypadku, w drodze dekretów, rozporządzeń lub zarządzeń.

Artykuł 139

Na stosowne propozycje ich rządów Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej i Parlament Regionu Walońskiego mogą, każdy z nich w drodze dekretu, zdecydować za obopólną zgodą, że Parlament i Rząd Wspólnoty Niemieckojęzycznej wykonują w regionie języka niemieckiego, w całości lub w części, kompetencje Regionu Walońskiego.

Kompetencje te są wykonywane, w zależności od przypadku, w drodze dekretów, rozporządzeń lub zarządzeń.

Artykuł 140

Parlament i Rząd Wspólnoty Niemieckojęzycznej wykonują w drodze rozporządzeń i zarządzeń wszystkie inne kompetencje przyznane im w ustawach.

Do takich rozporządzeń i zarządzeń art. 159 stosuje się odpowiednio.

Rozdział V

O Sądzie Konstytucyjnym²⁸, o zapobieganiu i regulowaniu konfliktów

Sekcja I

O zapobieganiu konfliktom kompetencyjnym

Artykuł 141

Ustawa określa procedurę zmierzającą do zapobiegania konfliktom między ustawą, dekretem i aktami organu regionalnego, o których mowa w art. 134, a także między dekretem i aktami organu regionalnego, o których mowa w art. 134.

Sekcja II

O Sądzie Konstytucyjnym

Artykuł 142

Powołuje się Sąd Konstytucyjny dla całej Belgii. Jego skład, właściwości i tryb funkcjonowania określa ustawa.

Sąd ten rozstrzyga w formie orzeczeń:

1° o konfliktach przewidzianych w art. 141;

2° o naruszeniu artykułów 10, 11, 24 przez ustawę, dekret lub akt, o których mowa w art. 134;

3° o naruszeniu przez ustawę, dekret lub akt, o których mowa w art. 134, artykułów Konstytucji określonych ustawą.

Sprawę do Sądu może wnieść każda władza upoważniona przez ustawę, każda osoba posiadająca uzasadniony interes prawny lub każdy sąd w trybie przymusowym.

Ustawy wymienione w ust. 1, w ust. 2 pkt 3° i w ust. 3 uchwalane są większością określoną w art. 4, w ustępie ostatnim.

²⁸ Zmianę w tytule rozdziału V wprowadziła ustawa z dnia 7 maja 2007 r. (zmieniono nazwę Sądu Arbitrażowego na Sąd Konstytucyjny) (przyp. red.).

Sekcja III

O zapobieganiu i regulowaniu konfliktów interesów

Artykuł 143

§ 1. Państwo federalne, wspólnoty, regiony i Komisja Wspólnotowa w wykonywaniu swych kompetencji działają z poszanowaniem lojalności federalnej i w celu unikania konfliktów interesów.

§ 2. Senat wypowiada się, w drodze umotywowanych opinii, w sprawie konfliktu interesów pomiędzy organami, które stanowią prawo w formie ustaw, dekretów lub aktów, o których mowa w art. 134, na warunkach i w trybie, który określa ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim.

§ 3. Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, ustępie ostatnim, określa procedurę zmierzającą do zapobiegania i regulowania konfliktów interesów między Rządem Federalnym, Rządami Wspólnot i Regionów oraz Połączonym Kolegium Komisji Wspólnotowej.

Postanowienie przejściowe

W celu zapobiegania i rozstrzygania konfliktów interesów ustawa zwykła z dnia 9 sierpnia 1980 r. o reformach instytucjonalnych ma nadal zastosowanie, jednakże nie może ona być uchylona, uzupełniana, zmieniana lub zastępowana inaczej niż przez ustawy wymienione w § 2 i 3.

Rozdział VI

O władzy sądowniczej

Artykuł 144

Spory o prawa obywatelskie należą wyłącznie do kompetencji sądów pierwszej instancji²⁹.

Artykuł 145

Spory o prawa polityczne należą do kompetencji sądów pierwszej instancji, z wyjątkiem przypadków przewidzianych w ustawie.

Artykuł 146

Sąd lub inny organ powołany do wydawania wyroków może być ustanowiony wyłącznie w drodze usta-

²⁹ W oryginale: „du ressort des tribunaux” – zob. też przypis 11 (przyp. red.).

wy. Nie mogą być tworzone pod jakąkolwiek nazwą sądy nadzwyczajne czy komisje.

Artykuł 147

Dla całej Belgii istnieje jeden Sąd Kasacyjny.

Sąd Kasacyjny nie rozpatruje spraw pod względem merytorycznym³⁰.

Artykuł 148

Rozprawy sądowe są jawne, chyba że jawność zagraża porządkowi publicznemu lub dobrem obyczajom; w takim przypadku sąd stwierdza to w orzeczeniu.

W przypadku przestępstw politycznych i prasowych decyzja w sprawie uchylenia jawności rozprawy musi być podjęta jednomyślnie.

Artykuł 149

Wszelkie orzeczenia sądowe muszą być uzasadnione. Są one ogłaszane na posiedzeniu jawnym.

Artykuł 150

Dla rozpatrywania wszystkich spraw karnych, a także przestępstw politycznych i prasowych, z wyjątkiem przestępstw prasowych inspirowanych przez rasizm i ksenofobię, powoływane są sądy przysięgłych³¹.

Artykuł 151³²

§ 1. Sędziowie są niezawisli w zakresie orzekania. Prokuratura jest niezależna w prowadzeniu indywidualnych śledztw i ścigania. Powyższe nie narusza uprawnień właściwego ministra do nakazania wszczęcia postępowania i określania wiążących wytycznych w zakresie polityki karnej, w tym dotyczącej ścigania i prowadzenia dochodzeń.

§ 2. Dla całej Belgii ustanawia się Najwyższą Radę Sprawiedliwości. W wykonywaniu swych funkcji Najwyższa Rada Sprawiedliwości szanuje zasady niezależności określone w § 1.

Najwyższa Rada Sprawiedliwości składa się z kolegium francuskojęzycznego i kolegium niderlandzkojęzycznego. Każde kolegium składa się z jednakowej liczby członków i jest zbudowane na zasadzie parytetu, z jednej strony sędziów i prokuratorów wy-

branych bezpośrednio przez ich środowiska, na warunkach i w trybie określonym w ustawie, z drugiej zaś z członków powołanych przez Senat większością dwóch trzecich oddanych głosów, na warunkach określonych przez ustawę.

W łonie każdego kolegium działa komisja nominacji i powołań, a także komisja opiniodawcza i śledcza, zbudowane na zasadzie parytetu, zgodnie z dyspozycjami zawartymi w ust. 2.

Ustawa określa skład Najwyższej Rady Sprawiedliwości, jej kolegiów i komisji, jak też warunki i tryb wykonywania przez te organy przyznanych im kompetencji.

§ 3. Najwyższa Rada Sprawiedliwości wykonuje swe kompetencje w następujących dziedzinach:

1° przedstawiania kandydatów do nominacji sędziowskich, o których mowa w § 4 ust. 1, a także nominacji prokuratorów;

2° przedstawiania kandydatów do powołania na funkcje wymienione w § 5 ust. 1, a także na kierownicze funkcje w prokuraturze;

3° dostępu do urzędu sędziego lub prokuratora;

4° kształcenia sędziów i prokuratorów;

5° określenia generalnych profili w zakresie powołań wymienionych w pkt 2°;

6° wydawania opinii i propozycji dotyczących funkcjonowania i organizacji sądownictwa;

7° nadzoru ogólnego i promocji wykorzystania środków kontroli wewnętrznej;

8° z wyłączeniem wszystkich kompetencji dyscyplinarnych i karnych:

- przyjmowania i śledzenia biegu wszystkich skarg dotyczących funkcjonariuszy sądowych,
- przeprowadzania badań w zakresie funkcjonowania sądownictwa.

W warunkach i w trybie określonym w ustawie kompetencje wymienione w pkt 1° do 4° są przyznane komisji nominacji i powołań, a kompetencje wymienione w pkt 5° do 8° komisji opiniodawczej i śledczej. Ustawa określa przypadki i tryb, zgodnie z którym komisja nominacji i powołań i komisja opiniodawcza i śledcza wykonują łącznie przyznane im kompetencje.

Ustawa uchwalona większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa inne kompetencje Rady.

§ 4. Sędziowie pokoju, sędziowie sądów pierwszej instancji, sędziowie rady sądów apelacyjnych oraz sędziowie Sądu Kasacyjnego są powoływani przez Króla, zgodnie z trybem określonym w ustawie.

³⁰ Ust. 2 art. 147 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 16 maja 2000 r. (przyp. red.).

³¹ Art. 150 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 7 maja 1999 r. (przyp. red.).

³² Art. 151 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 20 listopada 1998 r. (przyp. red.).

Nominacje te odbywają się na uzasadniony wniosek właściwej komisji nominacji i powołań podjęty większością dwóch trzecich zgodnie z wymogami określonymi w ustawie i po dokonaniu oceny kompetencji oraz przydatności kandydatów. Wnioski te mogą być odrzucone tylko w trybie określonym w ustawie i z podaniem uzasadnienia.

W przypadku nominacji sędziów – radców sądów apelacyjnych i sędziów Sądu Kasacyjnego zgromadzenia ogólne tych sądów przedstawiają opinie, podjęte w trybie określonym w ustawie, zanim zostanie przedłożony wniosek, o którym mowa w ustępie poprzednim.

§ 5. Pierwszy Prezes Sądu Kasacyjnego, pierwsi prezesi sądów apelacyjnych i prezesi sądów pierwszej instancji są powoływani przez Króla na warunkach i w trybie określonym w ustawie.

Powołania dokonuje się na uzasadniony wniosek właściwej komisji nominacji i powołań podjęty większością dwóch trzecich, zgodnie z trybem określonym w ustawie i po dokonaniu oceny kompetencji oraz przydatności kandydata. Wniosek może być odrzucony tylko w trybie określonym w ustawie i z podaniem uzasadnienia.

W przypadku desygnowania na stanowisko Pierwszego Prezesa Sądu Kasacyjnego albo pierwszego prezesa sądów apelacyjnych zgromadzenie ogólne sędziów właściwych sądów podejmuje opinię w trybie określonym w ustawie, zanim zostanie przedłożony wniosek, o którym mowa w ustępie poprzednim.

Prezes i prezesi izb Sądu Kasacyjnego, prezesi wydziałów sądów apelacyjnych oraz wiceprezesi sądów pierwszej instancji są desygnowani przez sądy na warunkach i w trybie określonym w ustawie.

Nie naruszając dyspozycji art. 152, ustawa określa okres powołania na te stanowiska.

§ 6. W trybie określonym w ustawie, sędziowie, osoby pełniące funkcje, o których mowa w § 5 ust. 4, oraz prokuratorzy są poddawani ocenie.

Postanowienia przejściowe³³

Postanowienia §§ 3 do 6 wchodzi w życie po ukonstytuowaniu się Najwyższej Rady Sprawiedliwości określonej w § 2.

Z tą datą pierwszy prezes, prezes i prezesi wydziałów Sądu Kasacyjnego, pierwsi prezesi i prezesi wy-

działów sądów apelacyjnych oraz prezesi i wiceprezesi sądów pierwszej instancji są uznawani za desygnowanych do sprawowania tych funkcji na okres i na warunkach określonych w ustawie, a także za powoływanych na ten sam okres odpowiednio w Sądzie Kasacyjnym, w sądzie apelacyjnym, sądzie pracy i w odpowiednim sądzie pierwszej instancji.

Do tego czasu mają zastosowanie następujące postanowienia:

Sędziowie pokoju i sędziowie sądów pierwszej instancji są powoływani bezpośrednio przez Króla.

Sędziowie sądów apelacyjnych oraz prezesi i wiceprezesi sądów pierwszej instancji są powoływani przez Króla z dwóch list, z których jedną przedkładają te sądy, drugą natomiast rady prowincji i Parlament Regionu Stołecznego Brukseli.

Sędziowie Sądu Kasacyjnego są powoływani przez Króla z dwóch list, jednej przedkładanej przez Sąd Kasacyjny, a drugiej alternatywnie przez Izbę Reprezentantów bądź Senat.

W tych dwóch przypadkach ci sami kandydaci mogą być zgłaszani na obydwu listach.

Wszystkie listy kandydatów podlegają publikacji co najmniej 15 dni przed nominacją.

Sędziowie wybierają ze swego grona prezesów i wiceprezesów.

Artykuł 152

Sędziowie powoływani są dożywotnio. Przechodzą w stan spoczynku w wieku określonym w ustawie i korzystają z emerytury przewidzianej w ustawie.

Sędzia może być pozbawiony stanowiska lub zawieszony w czynnościach tylko na mocy orzeczenia sądu.

Przeniesienie sędziego może nastąpić tylko w drodze nowego powołania i wyłącznie za jego zgodą.

Artykuł 153

Król powołuje i odwołuje prokuratorów działających przy sądach.

Artykuł 154

Uposażenia członków wymiaru sprawiedliwości określa ustawa.

Artykuł 155

Sędzia nie może przyjąć od rządu żadnych funkcji płatnych, ale może je wykonywać bezpłatnie, o ile dane stanowisko nie jest przewidziane w ustawie jako niepołączalne ze stanowiskiem sędziego.

³³ *Postanowienia przejściowe* do art. 151 wprowadziła ustawa z dnia 20 listopada 1998 r.

Artykuł 156

W Belgii działa pięć sądów apelacyjnych:

1° w Brukseli, obejmujący prowincje: Brabancję walońską, Brabancję flamandzką, a także dwujęzyczny Region Stołeczny Brukseli;

2° w Gandawie, obejmujący prowincje: Flandrię zachodnią i Flandrię wschodnią;

3° w Antwerpii, obejmujący prowincje: Antwerpię i Limburgię;

4° w Liege, obejmujący prowincje: Liege, Namur i Luksemburg;

5° w Mons, obejmujący prowincję Hainaut.

Artykuł 157³⁴

W stanie wojny określonym w art. 167 § 1 ust. 2 funkcjonują sądy wojskowe. Ich organizację, właściwość, prawa i obowiązki członków tych sądów i okres trwania ich funkcji określa ustawa.

W określonych przez ustawę miejscowościach działają sądy gospodarcze. Ustawa określa ich organizację, właściwość, sposób powoływania sędziów i okres trwania ich funkcji.

Ustawa określa także organizację sądów pracy, ich właściwość, sposób powoływania sędziów i okres trwania ich funkcji.

Sądy policyjne istnieją w miejscowościach określonych w ustawie. Reguluje ona ich organizację, właściwość, sposób powoływania sędziów i okres trwania ich funkcji.

Postanowienia przejściowe³⁵

Ustęp 1 wchodzi w życie w dniu utraty mocy przez ustawę z dnia 15 czerwca 1899 r. zawierającej tytuły I i II kodeksu wojskowej procedury karnej.

Do tej daty pozostaje w mocy następująca zasada: Ustawy szczególne regulują organizację sądów wojskowych, ich właściwość, prawa i obowiązki członków tych sądów i okres trwania ich funkcji.

Artykuł 158

Sąd Kasacyjny rozstrzyga spory o właściwość sądów według norm określonych w ustawie.

Artykuł 159

Sądy stosują rozporządzenia i przepisy ogólnopaństwowe, prowincji i lokalne, o ile są zgodne z ustawami.

³⁴ Art. 157 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 17 grudnia 2002 r. (przyp. red.).

³⁵ *Postanowienia przejściowe* do art. 157 wprowadzone ww. ustawą (przyp. red.).

Rozdział VII

O Radzie Państwa i sądownictwie administracyjnym

Artykuł 160

W Belgii istnieje Rada Państwa, której skład, kompetencje i tryb funkcjonowania określa ustawa. Ustawa może przyznać Królowi prawo określenia procedury zgodnie z zasadami w niej ustalonymi.

Rada Państwa jako sąd administracyjny wydaje orzeczenia i opinie w przypadkach przewidzianych w ustawie.

Artykuł 161

Sąd administracyjny może zostać ustanowiony tylko w drodze ustawy.

Rozdział VIII

O instytucjach prowincji i gmin

Artykuł 162

Instytucje prowincji i gmin regulowane są w ustawach.

Ustawa gwarantuje stosowanie następujących zasad:

1° bezpośrednie wybory członków rad prowincji i gmin;

2° przyznanie radom prowincji i gmin kompetencji w sprawach znajdujących się w sferze ich zainteresowania, bez uszczerbku dla wymogu potwierdzenia ich aktów w przypadkach i w sposób określony w ustawie;

3° decentralizację kompetencji na rzecz instytucji w prowincjach i gminach;

4° jawność posiedzeń rad prowincji i gmin w granicach przez ustawę określonych;

5° jawność budżetu i sprawozdania z jego wykonania;

6° interwencję władzy nadzorczej lub federalnej władzy ustawodawczej w celu zapobieżenia pogwałceniu prawa lub naruszenia interesu publicznego.

W wykonaniu ustawy przyjętej większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, organizacja i wykonywanie nadzoru administracyjnego może być regulowane przez parlamenty wspólnot lub regionów.

W wykonaniu ustawy przyjętej większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, dekret lub akt organu regionalnego, o których mowa w art. 134, określa warunki i sposób w jaki kilka prowincji lub gmin może się porozumiewać albo zrzeszać. Zakazuje się

jednak prowadzenia wspólnych obrad przez kilka rad prowincji lub rad gmin.

Artykuł 163

Kompetencje wykonywane w regionach walońskim i flamandzkim przez wybieralne organy prowincji, w dwujęzycznym Regionie Stołecznym Brukseli są wykonywane przez Wspólnoty Francuską i Flamandzką oraz przez Komisję Wspólnotową, każda w zakresie spraw należących do jej kompetencji na mocy art. 127 i 128, a w zakresie innych spraw przez Stołeczny Region Brukseli.

Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa sposoby, według których Stołeczny Region Brukseli, jak też każda instytucja, której członkowie są przez nią desygnowani, wykonują kompetencje wymienione w ust. 1, jeżeli nie należą do materii wymienionych w art. 39. Ustawa przyjęta tą samą większością określa kompetencje instytucji przewidzianych w art. 136, w całości lub w części wymienionych w ust. 1, które zależą od materii uregulowanych w art. 127 i 128.

Artykuł 164

Sporządzanie aktów stanu cywilnego i prowadzenie rejestrów należą do wyłącznych kompetencji władz gmin.

Artykuł 165

§ 1. Ustawa tworzy aglomeracje i federacje gmin. Określa ich organizację i kompetencje, zapewniając stosowanie zasad wymienionych w art. 162.

Dla każdej aglomeracji i każdej federacji istnieje rada i kolegium wykonawcze. Przewodniczący kolegium wykonawczego wybierany jest przez radę ze swego grona, wybór ten podlega zatwierdzeniu przez Króla. Ustawa określa status przewodniczącego.

Artykuły 159 i 190 stosuje się odpowiednio do rozporządzeń i zarządzeń aglomeracji, i federacji gmin.

Granice aglomeracji i federacji gmin mogą być zmieniane i korygowane tylko w drodze ustawy.

§ 2. Ustawa tworzy organ dla współdziałania aglomeracji i federacji sąsiadujących gmin, w warunkach i w sposób przez nią ustalony, rozpatrujący problemy wspólne o charakterze technicznym, które należą do ich kompetencji.

§ 3. Kilka federacji gmin może się porozumieć albo zrzeszyć ze sobą lub z kilkoma aglomeracjami w warunkach i w sposób określony w ustawie w celu

wspólnego zarządzania obiektami należącymi do ich kompetencji. Ich rady nie mogą jednak odbywać wspólnych obrad.

Artykuł 166

§ 1. Artykuł 165 stosuje się w aglomeracji, do której należy stolica Królestwa, z zastrzeżeniem poniższych postanowień.

§ 2. Kompetencje aglomeracji, do której należy stolica Królestwa, są wykonywane w sposób określony w ustawie, przyjętej większością przewidzianą w art. 4 ust. 3, przez organy Regionu Stołecznego Brukseli ustanowione na podstawie art. 39.

§ 3. Organy wymienione w art. 136:

1° mają, każdy dla swojej Wspólnoty, takie same kompetencje jak inne organy właściwe w sprawach kultury, nauczania i polityki zatrudnienia;

2° wykonują, każdy dla swojej wspólnoty, kompetencje, które zostały im przekazane przez Parlamenty Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej;

3° określają wspólnie dziedziny wymienione w ust. 1, znajdujące się w sferze ich wspólnych za interesowań.

Tytuł IV

O stosunkach międzynarodowych

Artykuł 167

§ 1. Król kieruje stosunkami międzynarodowymi, nie naruszając kompetencji wspólnot i regionów do określania współpracy międzynarodowej, w tym także do zawierania traktatów w zakresie należącym do ich konstytucyjnych kompetencji.

Król dowodzi siłami zbrojnymi, ogłasza stan wojny, jak też zakończenie działań militarnych. Powiadamia o tym Izby, gdy tylko interes i bezpieczeństwo państwa na to pozwalają, dołączając do tego stosowne wyjaśnienia.

Odstąpienie, zamiana lub przyłączenie części terytorium może nastąpić tylko na podstawie ustawy.

§ 2. Król zawiera traktaty, z wyjątkiem tych, które dotyczą dziedzin wymienionych w § 3. Traktaty te wywołują skutki prawne dopiero po uzyskaniu zgody Izb.

§ 3. Rządy wspólnot i regionów wymienione w art. 121 zawierają, każdy w zakresie jaki go dotyczy, traktaty odnoszące się do dziedzin należących do kompetencji ich parlamentów. Traktaty te wchodzi w życie po uzyskaniu zgody parlamentu.

§ 4. Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa sposób zawierania traktatów wymienionych w § 3 i traktatów, które nie dotyczą dziedzin należących według Konstytucji do kompetencji wspólnot i regionów.

§ 5. Król wypowiada traktaty zawarte przed dniem 18 maja 1993 r. i dotyczące dziedzin wymienionych w § 3, za wspólną zgodą zainteresowanych rządów wspólnot i regionów.

Król wypowiada te traktaty, jeżeli zainteresowane rządy wspólnot i regionów wystąpią z takim wnioskiem. Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa sposób postępowania w przypadku braku zgody między zainteresowanymi rządami wspólnot i regionów.

Artykuł 168

Od rozpoczęcia negocjacji w celu całkowitej rewizji układów powołujących Wspólnoty Europejskie oraz traktatów, które je zmieniały lub uzupełniały, istnieje obowiązek powiadamiania o tym Izby. Izby muszą być zapoznawane z projektem traktatu przed jego podpisaniem.

Artykuł 169

W celu zapewnienia poszanowania zobowiązań międzynarodowych lub ponadnarodowych, władze wymienione w artykułach 36 i 37 mogą, w zamian za poszanowanie warunków określonych w ustawie, podporządkować się czasowo organom wymienionym w artykułach 115 i 121. Uchwalenie takiej ustawy wymaga większości przewidzianej w art. 4 ust. 3.

Tytuł V O finansach

Artykuł 170

§ 1. Podatki na rzecz państwa można wprowadzić wyłącznie ustawą.

§ 2. Podatki na rzecz wspólnot i regionów można ustanawiać tylko dekretem lub aktem organu regionalnego, o których mowa w art. 134.

Ustawa określa niezbędne wyjątki dotyczące podatków, o których mowa w ust. 1.

§ 3. Podatki i obciążenia na rzecz prowincji mogą być nakładane tylko decyzjami rady prowincji.

Ustawa określa uzasadnione wyjątki dotyczące podatków, o których mowa w ust. 1.

Ustawa może znieść w całości lub w części podatki, o których mowa w ust. 1.

§ 4. Obciążenia i podatki mogą być ustanawiane przez aglomeracje, federacje gmin i przez gminy tylko na podstawie decyzji ich rad.

Ustawa określa niezbędne wyjątki dotyczące podatków, o których mowa w ust. 1.

Artykuł 171

Podatki na rzecz państwa, wspólnoty i regionu uchwała się corocznie.

Przepisy je ustanawiające pozostają w mocy przez okres roku, chyba że zostaną odnowione.

Artykuł 172

W dziedzinie podatków nie mogą być wprowadzane żadne przywileje.

Zwolnienia i ulgi podatkowe mogą być ustanowione tylko w drodze ustawy.

Artykuł 173

Poza prowincjami, polderami i wateringami, a także poza przypadkami wyraźnie wyłączonymi przez ustawę, dekret lub akt, o których mowa w art. 134, dodatkowe obciążenia obywateli na rzecz państwa, wspólnoty, regionu, aglomeracji, federacji gmin lub gminy mogą być nakładane tylko w postaci podatków.

Artykuł 174

Izba Reprezentantów przyjmuje corocznie sprawozdanie z zamknięcia rachunków i uchwała budżet. Izba Reprezentantów i Senat corocznie ustalają, każda z Izby w zakresie jej dotyczącym, kwoty na swoje funkcjonowanie.

Wszystkie dochody i wydatki państwa winny być ujęte w budżecie i w sprawozdaniu z jego wykonania.

Artykuł 175

Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim określa system finansowania dla Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej.

Parlamenty Wspólnoty Francuskiej i Wspólnoty Flamandzkiej określają w formie dekretu, każda w zakresie jej dotyczącym, preliminarze dochodów budżetowych.

Artykuł 176

Ustawa określa system finansowania Wspólnoty Niemieckojęzycznej.

Parlament Wspólnoty Niemieckojęzycznej ustala w drodze dekretu preliminarze dochodów budżetowych.

Artykuł 177

Ustawa przyjęta większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim, określa system finansowania Regionów.

Parlamenty Regionów określają, każdy w swoim zakresie, preliminarze ich dochodów w drodze aktów organów regionalnych, o których mowa w art. 134.

Artykuł 178

Na warunkach i stosownie do sposobów określonych w ustawie uchwalonej większością przewidzianą w art. 4, w ustępie ostatnim. Parlament Regionu Stołecznego Brukseli przekazuje, mocą aktu, o którym mowa w art. 134, środki finansowe Komisji Wspólnotowej i Komisjom Wspólnot Francuskiej i Flamandzkiej.

Artykuł 179

Każda emerytura lub pomoc udzielona na koszt Państwa może zostać przyznana wyłącznie ustawą.

Artykuł 180

Członków Izby Obrachunkowej powołuje Izba Reprezentantów na okres wskazany w ustawie.

Izba Obrachunkowa powołana jest do kontroli i rozliczania wydatków administracji ogólnej i wszystkich zobowiązanych wobec skarbu państwa. Czuwa ona, by żadna pozycja wydatków nie została przekroczona i by nie dokonywano przesunięć środków z innych pozycji. Izba sprawuje również ogólną kontrolę nad działalnością związaną z ustalaniem i poborem należności państwowych oraz dochodów fiskalnych. Izba powołana jest także do sprawdzania wydatków różnych dziedzin administracji państwowej i uprawniona do żądania w tym celu wszelkich niezbędnych informacji. Ogólne sprawozdanie z wykonania budżetu państwa jest przedkładane izbie Parlamentu wraz z uwagami Izby Obrachunkowej.

Organizację Izby Obrachunkowej określa ustawa.

Artykuł 181

§ 1. Uposażenia i emerytury duchownych zapewnia państwo, niezbędne w tym celu środki są ustanawiane corocznie w budżecie.

§ 2. Uposażenia i emerytury przedstawicieli organizacji uznawanych przez prawo, które zapewniają wsparcie moralne według bezwyznaniowych koncepcji filozoficznych, są zapewnione przez państwo, a niezbędne w tym celu środki są corocznie ustanawiane w budżecie.

Tytuł VI O siłach zbrojnych

Artykuł 182

Ustawa określa sposób tworzenia armii. Określa również sposób awansowania, a także prawa i obowiązki wojskowych.

Artykuł 183

Stan liczbowy armii ustalany jest corocznie. Ustawa, która go określa, obowiązuje tylko jeden rok, chyba że zostanie ponownie uchwalona.

Artykuł 184

Organizację i zakres działania zintegrowanych służb policji, zorganizowanych na dwóch poziomach, określa ustawa. Istotne elementy statusu prawnego członków personelu służbowego zintegrowanej policji ustrukturyzowanej na dwóch poziomach określa ustawa³⁶.

Postanowienie przejściowe³⁷

Król może określić istotne elementy statusu prawnego członków zintegrowanych służb policji, zorganizowanych na dwóch poziomach, z tym że te postanowienia zostaną potwierdzone w drodze ustawy przed dniem 30 kwietnia 2002 r.

Artykuł 185

Przyjęcie obcych oddziałów zbrojnych na służbę państwa, zajęcie części terytorium lub przemarsz obcych wojsk może nastąpić tylko na podstawie ustawy.

Artykuł 186

Wojskowych można pozbawić stopni, odznaczeń i emerytur tylko w sposób określony ustawą.

³⁶ Art. 184 w brzmieniu nadanym ustawą z dnia 30 marca 2001 r. (przyp. red.).

³⁷ *Postanowienie przejściowe* do art. 184 dodane ww. ustawą (przyp. red.).

Tytuł VII

Postanowienia ogólne

Artykuł 187

Konstytucja nie może być zawieszana ani w całości, ani też w części.

Artykuł 188

Z dniem wejścia w życie Konstytucji ulegają uchyleniu wszystkie sprzeczne z nią ustawy, dekrety, rozporządzenia, zarządzenia i inne akty prawne.

Artykuł 189

Tekst Konstytucji ogłasza się w językach francuskim, niderlandzkim i niemieckim.

Artykuł 190

Warunkiem wejścia w życie każdej ustawy, każdego zarządzenia czy postanowienia władz administracji centralnej, prowincji czy gminy jest podanie do wiadomości publicznej tego aktu w formie określonej w ustawie.

Artykuł 191

Każdy obcokrajowiec przebywający na terytorium Belgii korzysta z ochrony przyznawanej osobom i rzeczom, z wyjątkiem przypadków określonych w ustawie.

Artykuł 192

Żadna przysięga nie może być wprowadzona inaczej niż w drodze ustawy, która jednocześnie określa jej formułę.

Artykuł 193

Naród belgijski przyjmuje kolory czerwony, żółty oraz czarny jako barwy narodowe, zaś jako godło Królestwa lwa belgijskiego i napis: „W JEDNOŚCI SIŁA”.

Artykuł 194

Miasto Bruksela jest stolicą Belgii i siedzibą Rządu Federalnego.

Tytuł VIII

O zmianie Konstytucji

Artykuł 195

Federalnej władzy ustawodawczej przysługuje prawo występowania z wnioskiem wskazującym na konieczność dokonania zmian określonych postanowień Konstytucji.

Po złożeniu takiej deklaracji obydwie Izby Parlamentu rozwiązują się z mocy prawa.

Nowe Izby są wybierane zgodnie z postanowieniami art. 46.

Nowo obrane Izby decydują wspólnie i za zgodą Króla w kwestii zmiany przepisów Konstytucji.

Dla ważności obrad niezbędna jest obecność co najmniej dwóch trzecich członków każdej z Izb. Uchwały w przedmiocie zmiany Konstytucji zapadają większością dwóch trzecich głosów.

Artykuł 196

Nie można rozpocząć procedury zmiany Konstytucji ani kontynuować prac w tym zakresie w czasie wojny lub gdy Izby nie mogą zebrać się swobodnie na terytorium federalnym.

Artykuł 197

Podczas regencji jakiegokolwiek zmiany w zakresie kompetencji konstytucyjnych Króla i artykułów 85 do 88, 91 do 95, 106 i 197 nie mogą być wprowadzane.

Artykuł 198

Za wspólną zgodą z udziałem Króla, Izby w charakterze Konstytuanty mogą dokonywać adaptacji numeracji artykułów, podziału artykułów Konstytucji, jak też dodatkowych jej podziałów na tytuły, rozdziały, sekcje, modyfikować terminologię postanowień niezmienianych w celu zapewnienia ich zgodności z nowymi postanowieniami i zapewnienia zgodności tekstów francuskiego, niderlandzkiego i niemieckiego.

W tym przypadku Izby mogą obradować, o ile w pracach uczestniczy co najmniej dwie trzecie składu każdej z nich; do uchwalenia zmian wymagana jest większość dwóch trzecich głosów.

Tytuł IX

Wejście w życie i postanowienia przejściowe

1. Postanowienia art. 85 znajdą zastosowanie po raz pierwszy wobec potomstwa JKW księcia Alberta, Feliksa, Humberta, Teodora, Krystiana, Eugeniusza, Marii, księcia Liege, księcia Belgii, przy czym postanowiono, że małżeństwo JKW księżniczki

Astrid, Józefiny, Charlotty, Fabricji, Elżbiety, Paoli, Marii, księżniczki Belgii z Lorenzem arcyksięciem Austrii-Este będzie traktowane jako poprzedzone zgodą w myśl art. 85 ust. 2.

Do tego czasu stosowane będą następujące postanowienia:

Konstytucyjna władza Króla jest dziedziczna w linii zstępnej, bezpośredniej, naturalnej i prawowitej JKM Leopolda, Jerzego, Krystiana, Fryderyka Sasko-Koburskiego w linii męskiej, w porządku pierworództwa i z wyłączeniem na zawsze kobiet i ich potomstwa.

Zostaje pozbawiony praw do tronu książę, który zawrze związek małżeński bez zgody Króla, a w jego braku – bez zgody tych, którzy wykonują jego władzę w przypadkach określonych w Konstytucji.

Król lub osoby wykonujące jego władzę w przypadkach określonych w Konstytucji mogą przywrócić utracone prawa za zgodą obydwu Izb.

II. [Postanowienie uchylone na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

III. Art. 125 stosuje się do zdarzeń zaistniałych po dniu 8 maja 1993 r.

IV. [Postanowienie uchylone na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

V. [Postanowienie uchylone na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

VI. § 1. [Uchylony na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

§ 2. [Uchylony na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

§ 3. Członkowie personelu i majątek prowincji Brabancja zostaną podzielone między Brabancję walońską i Brabancję flamandzką oraz region stołeczny Brukseli, władze i instytucje wymienione w artykułach 135 i 136, jak również władze federalne zgodnie ze sposobem określonym w ustawie przyjętej większością przewidzianą w art. 4 ust. 3.

Po najbliższych wyborach rad prowincji i aż do czasu ich podziału personel ten i majątek będą zarządzane wspólnie przez prowincję Brabancji walońskiej, prowincję Brabancji flamandzkiej i kompetentne władze regionu Stołecznego Brukseli.

§ 4. [Uchylony na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]

§ 5. [Uchylony na mocy ustawy z dnia 6 grudnia 2005 r.]